

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Brno 2011

Hana Řezníčková

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**System a vývoj důchodového zabezpečení,
jeho udržitelnost a nutnost důchodové reformy**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**Vedoucí bakalářské práce:
PhDr. et Mgr. Zdeňka Vaňková**

**Vypracovala:
Hana Řezníčková**

Brno 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma *System a vývoj důchodového zabezpečení, jeho udržitelnost a nutnost důchodové reformy* zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této bakalářské práce.

Elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné.

Břeclav 11.4.2011

Hana Řezníčková

Poděkování

Děkuji paní PhDr. et Mgr. Zdeňce Vaňkové za spolupráci, cenné rady, podněty a trpělivost, které mně poskytla při zpracování mé bakalářské práce.

Poděkování patří i mé rodině, která mně byla v době mého studia oporou.

Hana Řezníčková

OBSAH

Úvod.....	2
-----------	---

Teoretická část

1. Vývoj sociálního zabezpečení	4
1.1 Průřez předpisy důchodového pojištění.....	6
1.1.1 Zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení.....	7
1.1.2 Zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení.....	9
1.1.3 Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení.....	10
1.1.4 Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.....	13
2. Penzijní připojištění	24
2.1 Popis důchodového systému	24
2.2 Penzijní fondy	24
2.3 Principy penzijního připojištění.....	25
3. Důchodové pojištění v ČR.....	27
3.1 Základní principy důchodového pojištění.....	27
3.2 Redukční hranice	28
3.3 Změna ust. § 15 zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.....	30
4. Důchodová reforma	32
4.1 Příprava reformy	32
4.2 PES, závěrečná zpráva	33
4.3 Reakce na nález Ústavního soudu.....	35
4.4 Parametry důchodové reformy.....	41
4.5 Dílčí závěr	43

Empirická část

5. Cíl výzkumu, stanovení hypotéz.....	45
5.1 Metoda výzkumu	45
5.2 Analýza výzkumu	48
5.3 Zhodnocení výzkumu.....	63
Závěr	65
Resumé.....	67
Anotace	68
Použitá literatura a informační zdroje	69
Seznam příloh	71

Úvod

Důchodová problematika se týká svým způsobem každého z nás. Ať už občanů, kteří již důchod pobírají a nebo těch, kteří jsou ještě výdělečně činní a řešení této otázky je teprve v budoucnu čeká. Mnohé z nás určitě zajímá téma důchodového zabezpečení a zajímáme se také o přicházející změny v této oblasti, neboť tušíme, že se nás v našich důchodových nárocích více či méně dotknou. Naše nejmladší populace si zatím nad touto otázkou příliš hlavu neláme. Doba, kdy je čeká odchod do důchodu, jim připadá příliš vzdálená a někdy i nereálná. Dnes je již ale zřejmé, že připravované změny v důchodovém systému a zejména důchodová reforma, zasáhnou právě dnešní mladou generaci. Ta se nebude moci spoléhat pouze na státem garantované důchody a současný neudržitelný systém financování důchodů, ale bude se muset sama postarat o to, aby si zajistila přiměřenou životní úroveň v seniorském věku.

Téma bakalářské práce jsem si vybrala z toho důvodu, že mám k důchodové problematice velmi blízko – více než dvacet let jsem pracovně spjata s důchodovou agendou a se svým zaměstnavatelem - Českou správou sociálního zabezpečení. Plánovaná důchodová reforma mě samozřejmě zajímá i z neprofesionálního hlediska, ostatně jako každého občana, kterému není lhostejná jeho budoucnost.

Cílem mé práce bylo analyzovat současný důchodový systém, poukázat na postupné zpřísnování podmínek a základních parametrů pro přiznávání důchodů. Snažila jsem se nastínit plánované změny v důchodovém pojištění a seznámit s obrysy připravované důchodové reformy, s jejímž zavedením se počítá od 1.ledna 2013. Mojí snahou bylo zjistit a vyhodnotit názory respondentů, zejména mladé generace, na důchodovou reformu a potvrdit či vyvrátit stanovené hypotézy.

Bakalářskou práci jsem z důvodu přehlednějšího zpracování rozdělila na část teoretickou a empirickou. Teoretická část je rozčleněna do čtyř kapitol. První kapitola se zabývá vývojem sociálního zabezpečení a přináší průřez předpisy důchodového pojištění od roku 1964 do současnosti, včetně porovnání právních úprav v některých základních parametrech.

Druhá kapitola se týká penzijního připojištění. Podává obecný popis důchodového systému a popisuje fungování stávajících penzijních fondů. Uvádí také základní principy penzijního připojištění.

Třetí kapitola bakalářské práce předkládá základní principy důchodového pojištění, seznamuje se situací ohledně návrhu na zrušení redukčních hranic, popisuje důvody změny příslušného ustanovení v zákoně o důchodovém pojištění.

Čtvrtá kapitola přináší pohled na důchodovou reformu – zabývá se přípravou na ni, uvádí parametry důchodové reformy, která se nyní nachází ve stadiu základního koncepčního rozhodnutí a bude následovat její legislativní zpracování. Popisuje řešení dopadů na nález Ústavního soudu z 16. dubna 2010 a následné, zatím pouze vládou schválené změny základního důchodového pojištění – tzv. „malou důchodovou reformu“.

V páté, empirické části bakalářské práce, jsem se snažila pomocí kvantitativní metody výzkumu – dotazníku – potvrdit či vyvrátit tři stanovené hypotézy. Otázky, uvedené v dotazníku, byly zaměřeny na zjištění názoru občanů v okrese Břeclav na důchodovou reformu a s ní spojené změny v důchodovém pojištění.

Zpracovávaná tematika je velmi rozsáhlá, složitá, určitě se mi ji nepodařilo obsáhnout v celé šíři. Bylo by možné ji hlouběji rozpracovat a nebo zaměřit i jiným úhlem pohledu. Bez zajímavosti by nebylo zacílení na důchodové systémy některých států Evropské unie, ve kterých už je důchodová reforma nastavena a kde jsou již k dispozici první zkušenosti a analýzy.

Teoretická část

1. Vývoj sociálního zabezpečení

Zabezpečení občanů v nepříznivých sociálních situacích, které byly způsobeny sociálními událostmi, je problémem každé společnosti a každá společnost je musí řešit a zabývat se jimi. Ať už se jedná o nemoc, úraz, invaliditu, ztrátu živitele nebo stáří. Forma a úroveň řešení této problematiky jsou rozdílné, závislé především na stupni rozvoje společnosti.¹

Na konci 18. století, kdy právě společnost dosáhla určitého stupně vývoje v souvislosti s průmyslovou revolucí, se projevila naléhavá potřeba organizovaně zabezpečovat početné vrstvy obyvatelstva při nemoci, stáří, invaliditě a podobných sociálních událostech, které mají za následek ohrožení zdraví nebo zbavují občana výdělku za práci. V této době bylo uzákoněno penzijní zaopatření státních a následně potom i jiných veřejných zaměstnanců. V rakouské monarchii byly v letech 1771 a 1781 vydány dva důležité předpisy, tzv. **penzijní normály**, které zakládaly nárok na penzi pro vdovy a sirotky po zaměstnancích, kteří „věrně sloužili“ rakouské monarchii, a druhý pro zaměstnance, kteří se alespoň po 10 letech „uspokojivé“ práce stali práce neschopnými.²

Pensijní normály položily na našem území základ sociálnímu zaopatření, které je nazýváno také jako státní zaopatření. V 18. a na začátku 19. století stát zabezpečoval pouze vojenské vysloužilce, jejich vdovy a sirotky a státní zaměstnance, docházelo pouze k řešení některých sociálních problémů. Ke vzniku a rozvoji moderních forem sociálního zabezpečení dochází až v 19. století. Na území tehdejšího Rakouska – Uherska byly zakládány spolkové nemocenské pokladny, zřizované na základě spolkových zákonů. V Německu bylo uzákoněno povinné nemocenské pojištění v roce 1883, v roce 1884 úrazové pojištění a starobní a invalidní pojištění v roce 1889. Tyto zákony bývají označovány jako „**Bismarckova reforma**“ a položily základy tzv. Bismarckovu modelu sociálního pojištění.³

¹ Tröster, Petr. Právo sociálního zabezpečení. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 25.

² 80 let sociálního pojištění. Publikace ČSSZ Praha: Odbor komunikace, 2004. s. 11

³ Tröster, Petr. Právo sociálního zabezpečení. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 28 - 35.

Povinné sociální pojištění bylo zanedlouho poté zavedeno i pro české země – tedy pro rakouskou část Rakouska – Uherska. V roce 1888 byly přijaty zákony o úrazovém a nemocenském pojištění dělníků. V roce 1889 byl přijat zákon o bratrských pokladnách dle obecního zákona horního. Tyto tři zákony zavedly **povinné veřejnoprávní pojištění**. Pojistné platili pojištěnci i zaměstnavatelé. Práce na přípravě návrhu zákona o penzijním pojištění dělníků nebyly v té době dokončeny a tak starobní a invalidní pojištění dělníků nebylo do roku 1918 zavedeno. V roce 1907 byl pouze schválen zákon o penzijním pojištění zřízenců ve službách soukromých a některých zřízenců ve službách veřejných.

Československá republika převzala právní předpisy ze sociální oblasti od Rakousko-Uherska a postupně byly také přijímány zákony nové. Byl zaveden nárok na podporu po válečných poškozených, bylo novelizováno penzijní pojištění soukromých zemědělců a upraveno penzijní pojištění železničních zaměstnanců.¹

Nejvýznamnější z nových právních předpisů byl **zákon č. 221/1924 Sb. z. a n.**, o pojištění zaměstnanců pro případ nemoci, invalidity a stáří, který nabyl účinnosti dnem 1. července 1926. Upravoval velmi rozsáhlou problematiku a byl formulován jako **zákon základní**, podle něhož byli pojištěni všichni zaměstnanci, pokud nebyli tímto zákonem výslovně vyloučeni. Nemocenské pojištění podle tohoto zákona prováděly nemocenské pojišťovny, invalidní a starobní pojištění prováděla Ústřední sociální pojišťovna v Praze. Z invalidního a starobního pojištění byly poskytovány důchody invalidní, starobní, vdovské, vdovecké, sirotčí a odbytné.

V době okupace došlo v oblasti sociálního pojištění k některým úpravám, tyto však nepřinesly pojištěncům žádná významná zlepšení. Po II. světové válce nebyly předpisy z období okupace uznány za součást československého právního řádu, bylo v zásadě převzato zákonodárství 1. republiky.

Významným mezníkem ve vývoji sociálního zákonodárství v Československu bylo přijetí **zákona č. 99/1948 Sb., o národním pojištění**. Zákon byl na svou dobu velmi pokrokový, moderní, zvýšil všechny dávky, do značné míry zrovnoprávnil nároky dělníků a ostatních zaměstnanců, poprvé rozšířil důchodové zabezpečení i na samostatně hospodařící rolníky.²

¹ Tröster, Petr a kol. Právo sociálního zabezpečení. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 28 - 35.

² Srov. tamtéž.

V roce 1956 byl přijat zákon č. 54/1956 Sb., o nemocenském pojištění a dále **zákon č. 55/1956 Sb., o sociálním zabezpečení**, čímž byla uskutečněna **první reforma sociálního zabezpečení** po roce 1948. Tyto právní předpisy zvýšily počet důchodově zabezpečených osob, ale i výši a počet poskytovaných dávek.

Druhá reforma sociálního zabezpečení se uskutečnila v roce 1964, kdy byly přijaty zákony č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení a zákon č. 103/1964 Sb., o sociálním zabezpečení družstevních rolníků. V důsledku nepříliš příznivého ekonomického vývoje došlo v té době ke zhoršení úrovně důchodového zabezpečení. K méně rozsáhlé reformě došlo v 70. letech, kdy byl přijat zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, byla přijata řada tzv. propopulačních opatření. Necelé dva roky před sametovou revolucí – 1.1.1988, nabyl účinnosti zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, kterým se vláda snažila zahájit velkorysejší sociální politiku. Po listopadu 1989 bylo evidentní, že bude nutno přistoupit k zásadní reformě systému sociálního zabezpečení.¹

Klíčovým úkolem této reformy byl přechod od sociálního zabezpečení k sociálnímu pojištění. Sociální reforma v České republice probíhá de facto od konce roku 1989 dosud, v jejím průběhu byl vypracován koncept záchranné sociální sítě, byla zavedena minimální mzda a životní minimum. Bylo zavedeno pojistné jako zvláštní platba mimo daňový systém. Za zvlášť významný je možno považovat rok 1995, kdy byl přijat zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění. Byla novelizována řada významných právních předpisů, začalo se hovořit o připravované reformě důchodového systému.²

1.1 Průřez předpisy důchodového pojištění.

Při porovnání právních úprav v důchodovém pojištění od roku 1964 do současnosti se zaměřím na některé základní podmínky a parametry, které jsou nutné pro přiznání starobního a invalidního důchodu a také důchodů pozůstalostních. Upozorním na změny, které přinesly jednotlivé předpisy a připomenu i některé skutečnosti, které měly zásadní vliv na důchodové nároky občanů.

¹ Tröster, Petr a kol. Právo sociálního zabezpečení. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 28 - 35.

² Srov. tamtéž.

1.1.1 Zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení.

Tento právní předpis nabyl účinnosti dne 1.7.1964.

Pokud se jednalo o starobní důchody, **výše starobního důchodu** dle tohoto předpisu nesměla měsíčně přesáhnout určitou částku, jednalo se o tzv. **strop důchodu** – například pracující ve III. pracovní kategorii nesměl mít důchod vyšší než 1600 Kč. Tuto hranici mohl starobní důchod přesáhnout jen tehdy, pokud šlo o zvýšení starobního důchodu za dobu dalšího zaměstnání po vzniku nároku na tento důchod.

Starobní (ale i invalidní) důchod se vyměřoval z průměrného měsíčního výdělku, který se zjišťoval z hrubých výdělků za **posledních 10 let**, popřípadě za posledních **5 kalendářních** roků před rokem, v němž vznikl nárok na důchod, podle toho, co bylo pro pracovníka výhodnější.

Muž měl **nárok na starobní důchod** v tom případě, pokud byl zaměstnán nejméně 25 roků a v době trvání zaměstnání dosáhl věku aspoň 60 let. U žen byl nárok na starobní důchod podmíněn počtem vychovaných dětí a dosažením důchodového věku

- 53 let, pokud žena vychovala pět nebo více dětí
- 54 let, pokud vychovala tři nebo čtyři děti
- 55 let, pokud vychovala 2 děti
- 56 let, pokud vychovala 1 dítě
- 57 let, pokud nevychovala žádné dítě¹

Právní úprava pamatovala i na tzv. **poměrný starobní důchod**. Na tento důchod měl nárok pracovník, který byl zaměstnán po dobu kratší než 25 let, nejméně však 10 roků, jestliže v době trvání zaměstnání dosáhl věku 65 let.

Plně invalidním byl dle tohoto zákona uznán pracovník, který buď byl neschopen vykonávat jakékoli soustavné zaměstnání a nebo byl sice schopen vykonávat soustavné zaměstnání, avšak jen zcela nepřiměřené jeho dřívějším schopnostem a společenskému významu dosavadního povolání.²

Částečná invalidita byla přiznána v případech, pokud došlo k podstatnému poklesu na výdělku (o jednu třetinu) a pro dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav byl pracovník schopen vykonávat

¹ Zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

² Srov. tamtéž.

- dosavadní nebo jiné stejně kvalifikované zaměstnání jen za zvlášť ulehčených pracovních podmínek nebo
- jen jiné zaměstnání méně kvalifikované

Zatímco pro uznání invalidity byl rozhodující pouze dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav, u částečné invalidity musela být současně splněna i tzv. ekonomická podmínka, tj. **podstatný pokles výdělku**. Pokud příjem překročil určitou částku, byl částečný invalidní důchod krácen a nebo nebyl vyplácen vůbec.

Co se týče pozůstalostních důchodů, **vdovský důchod** dle tohoto zákona náležel vdově po dobu 1 roku od smrti manžela. Po uplynutí této doby náležel vdovský důchod vdově, která

- byla plně invalidní
- pečovala aspoň o jedno dítě, které mělo nárok na sirotčí důchod
- vychovala aspoň tři děti
- dosáhla věku 45 let a vychovala dvě děti
- dosáhla věku 50 let
- manžel zemřel následkem pracovního úrazu a vdova dosáhla ke dni jeho smrti aspoň věku 40 let¹

Nárok na vdovský důchod vznikl znovu, byla-li splněna některá z výše uvedených podmínek do **dvou roků po zániku dřívějšího nároku** na vdovský důchod nebo do pěti roků, zemřel-li manžel následkem pracovního úrazu. **Výše vdovského důchodu** dle tohoto zákona činila **60%** důchodu zemřelého manžela.

Dle tohoto zákona docházelo při souběhu vdovského důchodu s příjmem z výdělečné činnosti ke **krácení vdovského důchodu**. Nechoázelo k němu pouze po dobu jednoho roku od smrti manžela a nebo pokud vdova pečovala aspoň o jedno nezaopatřené dítě.²

Sirotčí důchod náležel dítěti do skončení povinné školní docházky dítěte, nejdéle do 26. roku věku a to v případě, pokud se dítě soustavně připravovalo na budoucí povolání předepsaným výcvikem nebo studiem. Dále sirotčí důchod náležel i v případech, pokud dítě nebylo ze zdravotních důvodů schopno se připravovat na budoucí povolání. **Sirotčí**

¹ Zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

² Srov. tamtéž.

důchod jednostranně osiřelého dítěte činil **30 %** důchodu, na který by měl zemřelý rodič nárok.

Dle uvedeného zákona náležely i jiné důchody a dávky, které byly pozdějšími právními úpravami zrušeny, popřípadě přetransformovány na jiný druh dávky – např. důchod manželky, osobní důchod, sociální důchod.¹

1.1.2 Zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení

Podmínky nároku na starobní důchod dle tohoto zákona (účinnost od 1.1.1976) zůstaly stejné jako v zákoně č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení – minimální doba povinného **pojištění** činila **25 let** a dosažení **60 let věku u mužů**. Důchodový věk žen při konkrétním počtu vychovaných dětí zůstal také zachován.

Menší, ale nikoliv zásadní změny se týkaly podmínek nároku na **poměrný starobní důchod** u žen.

Nejvyšší výměra starobního důchodu byla také odstupňovaná podle pracovních kategorií, zde došlo oproti minulému předpisu ke změně - nejvyšší výměra starobního důchodu pracujícího ve III. pracovní kategorii se navýšila na částku 2500 Kč.

Výpočet starobního důchodu probíhal stejným způsobem – z průměrného měsíčního výdělku za posledních 10, popř. za posledních 5 kalendářních roků, podle toho, co bylo pro pracovníka výhodnější.²

Definice invalidity zůstala stejná, přibylo jen ustanovení o tom, že pracující je plně invalidní i tehdy, pokud může vykonávat soustavné zaměstnání jen za **zcela mimořádných podmínek** – toto ustanovení se týkalo např. občanů nevidomých, občanů s velmi těžkými ortopedickými vadami, kterým zaměstnavatel upravil pracovní podmínky.³ Nezměněny zůstaly i podmínky pro přiznání invalidního důchodu. U **částečných invalidních důchodů** se také sledoval pokles na výdělku, podmínky nároku na tento důchod zůstaly zachovány.

¹ Zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

² Zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

³ Srov. tamtéž

Podle stávajícího předpisu se pro vznik nároku na důchod starobní, invalidní a částečný invalidní vyžadovalo, aby **zaměstnání**, popř. důchodové pojištění, **trvalo až do vzniku nároku na důchod**, tj. do dosažení věku potřebného pro přiznání starobního důchodu nebo do dne vzniku invalidity. Existovala zde ale **ochranná lhůta**, zaměstnanci vznikl nárok na důchod i tehdy, pokud zaměstnání skončilo maximálně 2 roky před dosažením důchodového věku nebo před vznikem invalidity.¹

Bylo – li přerušeno zaměstnání na dobu delší než 5 let, vznikl pracovníkovi nárok na důchod jen tehdy, pokud pracoval po přerušení zaměstnání alespoň 3 roky, nebo k **přerušení zaměstnání došlo z vážných důvodů**. Těmito vážnými důvody byla např. péče o osobu, která se sama o sebe bez cizí pomoci nemohla postarat, dále péče ženy o dítě do věku, v němž končila povinná školní docházka. Rozhodnutí o přerušení zaměstnání z vážných důvodů byla tehdejšími sociálními odbory ONV vydávána ve velkém počtu.

Pozůstalostní důchody – **vdovský a sirotčí důchod** byly poskytovány za stejných podmínek jako v zákoně č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, stejná zůstala i procentní výše těchto dávek.

I dle tohoto zákona byly ještě vypláceny i jiné důchody a dávky – důchod manželky, osobní důchod, sociální důchod. Byl poskytován i důchod za výsluhu let – např. výkonným letcům, sólistům opery, vojákům z povolání.

Průměrná výše vypláceného **starobního důchodu** činila v roce 1980 **1 181 Kč**, průměrný **invalidní důchod** v témže roce dosáhl výše **1 156 Kč**.²

1.1.3 Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení

Za účinnosti tohoto zákona od 1.1.1988 byla stále ve velké míře uplatňována i sociální hlediska, zejména při zabezpečování pozůstalých při ztrátě živitele, v zabezpečení invalidních občanů a při zvyšování výměr důchodů, které byly jediným zdrojem příjmu důchodce a jeho rodiny.

¹ Zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

² Srov. tamtéž.

Nová právní úprava od října 1988 zrušila jednu z podmínek, která platila za účinnosti předchozích dvou zákonů a která byla nutná pro vznik nároku na starobní, invalidní a částečný invalidní důchod – již se **nevyžadovalo**, aby **zaměstnání trvalo ke dni vzniku nároku na důchod**. Důchodové nároky občanů byly zachovány bez ohledu na to, kdy zaměstnání skončilo, nevyužíval se již institut přerušení zaměstnání z vážných důvodů.

Novým pojmem u částečné invalidity byl tzv. **fiktivní průměrný měsíční výdělek**, což byl výdělek, kterého občan ve skutečnosti nedosáhl a který byl v konkrétních případech vyžadován při zjišťování poklesu výdělku. Pokud poživatel částečného invalidního důchodu doložil při kontrole ekonomické podmínky potvrzení o skutečně dosažených příjmech a nesplnil podmínku poklesu výdělku o jednu třetinu, byl jeho původním zaměstnavatelem stanoven právě fiktivní výdělek, kterého by pracovník dosahoval, kdyby v původním zaměstnání zůstal. Poté se tedy zjišťoval pokles na výdělek vzhledem k tomuto fiktivnímu výdělku.

Podmínky **nároku na starobní důchod** zůstaly zachovány u mužů i u žen jako v předchozích dvou porovnávaných zákonech. Nejvyšší možná výměra starobního důchodu občana ve III. pracovní kategorii se navýšila na částku 2 800 Kč měsíčně.¹

Nově se v zákoně o sociálním zabezpečení objevuje **mimořádný starobní důchod**. Nárok na tento důchod měl občan, který byl uvolněn z dosavadního zaměstnání z tzv. **organizačních důvodů**. Jednou z podmínek nároku na tento důchod bylo to, že do dovršení věku potřebného pro nárok na starobní důchod chyběly občanovi ke dni uvolnění ze zaměstnání **nejvýše 2 roky**. Žádost o tento důchod bylo nutno doložit **potvrzením pracovního úřadu** o tom, že mu tento nemůže zajistit vhodné zaměstnání. Pozitivem bylo to, že tyto mimořádné starobní důchody **nebyly krácené** za dobu, která nebyla skutečně odpracována až do vzniku nároku na starobní důchod.²

Od 21.3.1994 došlo ke změně mimořádných starobních důchodů na **důchody předčasné**. Podmínkou pro přiznání tohoto důchodu bylo 25 let zaměstnání, byla nutná evidence budoucího žadatele o důchod na úřadu práce po dobu 180 dní a o důchod

¹ Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

² Kolektiv autorů. Důchodové zabezpečení občanů. Výklad zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. Praha: Ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí ČSR, 1989. s. 1 - 200.

bylo možno požádat maximálně 2 roky před vznikem nároku na starobní důchod. Tyto důchody již nebyly dopočítané do vzniku nároku na důchod, ale docházelo ke **krácení** výpočtového základu o 1% za každých 90 započatých kalendářních dnů, které chyběly do nároku na starobní důchod.

Definice invalidity zůstala v porovnání se zákonem č. 101/1964 Sb. stejná, jakož i podmínky nároku na invalidní důchod – doba zaměstnání potřebná pro nárok na invalidní důchod byla odstupňována dle věku občanů a pokud se jednalo o občana staršího 28 let, zjišťovala se z posledních deseti roků před vznikem invalidity.¹

Co se týče **částečné invalidity** – nadále musely být splněny současně **dvě základní podmínky**, jednak podmínka dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu a jednak podmínka podstatného poklesu výdělku.

Vdovský důchod náležel také po dobu jednoho roku od úmrtí manžela, bez ohledu na věk, zdravotní stav a péči o děti. Po uplynutí této doby měla žena nárok na další výplatu vdovského důchodu, pokud splnila stejné podmínky jako v předchozích dvou zákonech. Jestliže tyto podmínky nebyly splněny, nárok na vdovský důchod zanikl. K obnovení nároku také došlo znovu tehdy, jestliže do **dvou let** po zániku dřívějšího důchodu se vdova stala opět invalidní nebo dosáhla věku alespoň 45 let a vychovala 2 děti nebo dosáhla věku 50 let. **Pro nárok** na vdovský důchod musela být splněna **podmínka společné domácnosti**. Výše vdovského důchodu činila také 60 % důchodu, na který měl nebo měl by mít zemřelý manžel nárok. Nadále platilo pravidlo, že po uplynutí jednoho roku od smrti manžela se vdovský důchod výdělečně činné vdově krátil. Nekrátil se pouze vdově, která pečovala alespoň o jedno nezaopatření dítě, nebo dosáhla věku 65 let nebo byla účastnicí odboje.²

Podmínky nároku na sirotčí důchod zůstaly zachovány, tak jako i výše sirotčího důchodu – **30%** důchodu zemřelého.

I nadále byl vyplácen důchod manželky, sociální důchody a osobní důchody.

Průměrná výše starobního důchodu v roce 1988 činila **1 486 Kč**, **průměrný invalidní důchod** v roce 1988 dosahoval výše **1 503 Kčs.**³

¹ Kolektiv autorů. Důchodové zabezpečení občanů. Výklad zákona č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. Praha: Ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí ČSR, 1989. s. 1 - 200.

² Srov. tamtéž.

³ Srov. tamtéž.

Od 1.1.1993 došlo ke **zrušení pracovních kategorií**, avšak nároky na snížení věkové hranice pro vznik nároku na starobní důchod podle předpisů platných před 1.1.1996 po odpracování stanovené doby z I. pracovní kategorie zůstaly zachovány do 31.12.2018.¹

Zásadní změna, která měla dopad i na důchodové nároky občanů bylo rozdělení naší republiky k 31.12.1992 na dva samostatné státy – Českou republiku a Slovenskou republiku. Dnem 1.1.1993 vešla v účinnost **Smlouva mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení** č.288/1993 Sb. – při výpočtu důchodů bylo důležité, zda žadatel byl ke dni 31.12.1992 zaměstnán na území Slovenska nebo ČR. Nebyl-li zaměstnán, rozhodující pro výpočet důchodu bylo trvalé bydliště ke dni rozdělení republiky. Na základě těchto kritérií byla pak příslušná k výpočtu důchodu a hodnocení doby pojištění buď ČSSZ Praha nebo Sociálna poisťovňa Bratislava.²

1.1.4 Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

Poslední srovnávaný předpis je zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění (zdp), který nabyt účinnosti dne 1.1.1996, byl několikrát novelizován a je platný dosud. Zásadní, tzv. parametrické změny, které přinesla poslední novela zákona o důchodovém pojištění od 1.1.2010, zák. č. 306/2008 Sb., uvedu na závěr průřezu předpisy.

Zákon o důchodovém pojištění přináší od 1.1.1996 **změnu u předčasných starobních** důchodů, existují dva typy předčasných důchodů – **starobní důchod dle § 30 zdp**, výpočtový základ je krácen o 1,3 % za každých započatých 90 dní, které chybí do nároku na starobní důchod. Zůstává zachována podmínka evidence na úřadu práce po dobu 180 dní a žadateli do dosažení důchodového věku musí chybět **nejvýše dva roky**.³ Tento typ důchodu prošel dvěma změnami – od **1.1.2004** byla zrušena podmínka 180 dnů evidence na úřadu práce, nárok na tento důchod měl poživatel částečného invalidního důchodu, kterému do vzniku nároku na starobní důchod chyběly opět nejvýše dva roky a nebo poživatel plného invalidního důchodu, který tento důchod

¹ Zákon č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a o dalších změnách v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů

² Smlouva mezi ČR a SR o sociálním zabezpečení, č. 228/1993 Sb.

³ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

pobíral nepřetržitě alespoň po dobu pěti let, došlo u něho k zániku invalidity a do dosažení důchodového věku mu chybělo nejvýše pět let.

Po 31.12.2006 dochází ke druhé změně tohoto předčasného starobního důchodu - nárok po tomto datu na tuto dávku vznikne pouze v případě, že podmínky uvedené v § 30 zdp byly splněny do 31.12.2006. Tento typ důchodu byl po dosažení důchodového věku **přepočítán, krácení** bylo tedy pouze **přechodné**.¹

Druhým typem předčasného starobního důchodu je **starobní důchod dle § 31 zdp**. Nárok na tento důchod měl pojištěnec, kterému do dosažení důchodového věku chyběly **nejvýše tři roky**. Výpočtový základ byl krácen o 0,9 % výpočtového základu za každých 90 dnů, které chyběly do dosažení důchodového věku – toto pravidlo platilo do 31.12.2009. Tento typ důchodu byl a je **trvale krácený**, bez nároku na přepočet.

Nově je **rozhodným obdobím** pro stanovení osobního vyměřovacího základu období **30 kalendářních roků** bezprostředně před rokem přiznání důchodu, toto třicetileté období **počíná kalendářním rokem 1986**. Starobní důchod se tedy již nepočítá z průměrného měsíčního výdělku z posledních 5 nebo 10 let před vznikem nároku na důchod, podle toho, co bylo pro pojištěnce výhodnější.²

Zákonem č. 155/1995 Sb. dochází k postupnému **navyšování důchodového věku** oproti původním věkovým hranicím, které platily do roku 1995 (věkové hranice viz výše zák. č. 101/1964 Sb.). Princip zvyšování důchodového věku je takový, že u mužů se navyšuje o 2 měsíce a u žen o 4 měsíce za každý i započatý rok z doby po 31.12.1995.

Změnila se definice plné a částečné invalidity. **Plně invalidním** se stal pojištěnec, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu

- poklesla jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti nejméně o 66% nebo
- je schopen pro zdravotní postižení soustavné výdělečné činnosti jen za zcela mimořádných podmínek.³

Pro přiznání částečné invalidity byl nutný pokles schopnosti soustavné výdělečné činnosti nejméně o 33% nebo dlouhodobě nepříznivý zdravotní stav musel značně ztěžovat obecné životní podmínky.

¹ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

² Srov. tamtéž.

³ Srov. tamtéž.

Od 1.2.2006 ke **zrušení krácení částečných invalidních důchodů (IČ)**,¹ které byly kráceny z důvodu vyššího příjmu z výdělečné činnosti a od tohoto data se již **nesleduje u poživatelů IČ příjem z výdělečné činnosti**. Nebylo tedy již nutné pro přiznání částečné invalidity splnění ekonomické podmínky – nevyžadoval se podstatný poklesu na výdělku, zohledňoval se pouze zdravotní stav. Částečně invalidním důchodcům, kterým byl IČ krácen nebo nebyl vyplácen vůbec, se uvolnila výplata důchodu v plné výši od únorové splátky důchodu roku 2006.²

Nově vzniká od 1.1.1996 **nárok mužům na vdovecký důchod**, do účinnosti zákona č.155/1995 Sb. měly nárok na pozůstalostní důchod pouze ženy. Pro přiznání a výpočet vdoveckých důchodů bylo rozhodující, zda manželka zemřela v období před 1.1.1991, v období od 1.1.1991 do 31.12.1995 a nebo po 31.12.1995.

Změnily se i **podmínky nároku na vdovský a vdovecký důchod**. Vdovský důchod nadále sice náležel po dobu jednoho roku od smrti manžela, ale po této době náležel pouze vdově, která

- pečovala o nezaopatřené dítě
- pečovala o dítě, které bylo uznáno dítětem dlouhodobě těžce zdravotně postiženým, vyžadujícím mimořádnou péči
- pečovala o osobu blízkou, která byla uznána úplně nebo převážně bezmocná, nebo částečně bezmocná, starší 80 let
- byla plně invalidní, nebo
- dosáhla věku 55 let

Nárok na vdovský důchod **vznikl znovu**, jestliže byla splněna některá z výše uvedených podmínek do **pěti roků** po zániku dřívějšího nároku na vdovský důchod. Výše uvedená ustanovení platila obdobně pro nárok vdovce na vdovecký důchod, s tím, že věk u muže činil 58 let.³

Došlo ke **snížení výše procentní výměry** vdovského a vdoveckého důchodu – nečinila již 60%, ale **50%** výměry důchodu, na který byl měl zemřelý nárok v době smrti. Naopak došlo ke zvýšení procentní výměry **sirotčího důchodu** – z 30% na **40%**.

¹ Zákon č. 24/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

² Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

³ Srov. tamtéž.

Dnem 1.1.1996 bylo **zrušeno krácení vdovských důchodů** v souvislosti s dosaženým příjmem z výdělečné činnosti a také k obnově nároku na důchod u vdov, kterým nebyl tento vyplácen vůbec z důvodu překročení příjmů.

Tímto zákonem byla **zrušena hranice nejvyšší výměry důchodů**, tzv. strop důchodu, poslední hranice před účinností tohoto zákona činila 5 100 Kč.¹

Od 1. 1.1996 již nebyl poskytován důchod za výsluhu let. Tento důchod, pokud byl přiznaný před lednem 1996, se změnil v souvislosti s určitým dosaženým věkem, buď na starobní nebo částečný invalidní důchod. Také důchod manželky patřil mezi tzv. **transformované důchody**, po 31.12.1995 na něho již nemohl vzniknout nárok, ale od 1.1.1996 byl také přeměněn na důchod starobní nebo invalidní. Důležité pro transformaci na konkrétní typ důchodu bylo to, zda žena k 31.12.1995 dosáhla věku aspoň 65 let. Podobně se přeměna týkala i sociálního důchodu.

Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění přinesl také nová **pravidla pro zvyšování důchodů**, zejména vyplácených. Především se změnila podmínka pro toto zvýšení a tím došlo i k předpokladu zkrácení intervalu mezi jednotlivými zvýšeními. Při zvyšování důchodů se přihlíželo nejen k růstu indexu spotřebitelských cen, ale i indexu růstu reálné mzdy. Provedení tohoto zvýšení bylo svěřeno vládě, která je od té doby realizuje svým nařízením. Nařízením vlády byly zvyšovány i tzv. redukční hranice.²

Od 1.1.2007 došlo k transformaci zvýšení důchodu pro bezmocnost na příspěvek na péči. Zvýšení důchodu pro bezmocnost již nebylo součástí vypláceného důchodu, ale příspěvek na péči je vyplácen pověřenými obecními úřady. Od téhož data se změnila i dosavadní účast na důchodovém pojištění osob pečujících o bezmocnou osobu – důchodového pojištění jsou účastny osoby pečující osobně o osobu, která je závislá na péči jiné osoby ve II., III. nebo IV. stupni. Dnem 31.12.2007 končila účast na důchodovém pojištění osobám, které osobně pečovaly o osobu starší 80 let, která měla důchod zvýšený o částečnou bezmocnost.³

¹ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

² Přib, Jan. Voříšek, Vladimír. Důchodové pojištění v České republice. Olomouc: ANAG, 1996. s. 241 - 242.

³ Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

1.1.5 Změny v důchodovém pojištění od 1. ledna 2010

Od 1. ledna 2010 došlo k významným změnám v oblasti důchodového pojištění. Jedná se především o úpravu důchodového věku, potřebné doby pojištění či změnu koncepce invalidity. Mění se základní podmínky nároku na dávky i parametry pro výpočet jejich výše. Proto jsou tyto změny nazývány **parametrickými**. Do právního řádu je přináší zákon č. 306/2008 Sb., kterým se mění stávající zákon o důchodovém pojištění č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

Důvodem těchto změn je **nezbytnost zahájení první fáze důchodové reformy**, protože pravidla pro přiznávání dávek důchodového pojištění, nastavená dosavadním způsobem, přestanou být do budoucna pro důchodový systém únosná. Dosud získané nároky v oblasti důchodového pojištění mají zůstat zachovány, dílčí omezení se dotknou až důchodových nároků vzniklých v budoucnu. Účinky parametrických změn se tedy začnou projevovat postupně, aby měla veřejnost dostatek času se novým podmínkám přizpůsobit.¹

Náhradní doba pojištění

Od 1.1.2010 již **není náhradní dobou pojištění studium** na střední, vyšší odborné škole nebo vysoké škole. Studenti od tohoto data mají pouze možnost být účastní dobrovolného důchodového pojištění. Doba prvních šesti let studia po dosažení 18 let věku, ale i doba studia od ukončení povinné školní docházky do dosažení 18 let věku, se nadále považuje za dobu pojištění pouze pro účely splnění podmínky potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod.²

Pokud jde o **studium** absolvované **do 31.12.2009**, zůstává dosavadní právní úprava **beze změny**. Znamená to tedy, že pro důchody, na které vznikl nárok po roce 2009 je započitatelná doba studia maximálně po dobu prvních šesti let tohoto studia. Znevýhodnění budou pojištěnci, kterým vznikne **nárok** na starobní důchod **po roce 2018**, těmto se bude pro nárok na starobní důchod **započítávat doba** prvních šesti let **studia** po 18. roku věku získaná před 1.1.2010 pouze v **rozsahu 80%**.³

¹ Změny v důchodovém pojištění od 1. ledna 2010. Informační brožura ČSSZ Praha, 2009.

² Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha č.10/2009. s. 9 - 10.

³ Srov. tamtéž.

Z důvodu nehodnocení doby studia po 1.1.2010 jako náhradní doby pojištění se od tohoto data **rozšiřuje** okruh tzv. **kvalifikovaných důvodů**, pro které může účast na dobrovolném důchodovém pojištění trvat na základě přihlášky bez časového omezení – nově tedy od tohoto data (kromě jiných důvodů) lze **dobrovolně dopojistit jakékoli studium po roce 2009**, bez ohledu na tom, za již uplynulo prvních šest let studia po dosažení 18 let věku či nikoliv.¹

Krytí vyloučené doby s příjmem z výdělečné činnosti

Nově je umožněno v případech, kdy nárok na důchod vznikne po 31. prosinci 2009, požádat, aby v případech, kdy v rámci rozhodného období pro výpočet důchodu (pro rok 2010 jde o období let 1986 – 2009) došlo ke krytí vyloučené doby s příjmem z výdělečné činnosti, byla při výpočtu důchodu **namísto příjmů započtena doba vyloučená** (například doba dočasné pracovní neschopnosti, doba péče o dítě do 4 let věku). Dosud měl vždy přednost zápočet příjmu, i když to pro pojištěnce nemuselo být výhodné. Žádost o tento postup se uplatňuje nejdříve až při podání žádosti o důchod na místně příslušné okresní správě sociálního zabezpečení.²

Starobní důchod

Zásadním způsobem došlo ke změně **podmínek nároku na přiznání starobního důchodu**. Dosavadní právní úprava stanovila, že pojištěnec musí dosáhnout důchodového věku a získat **alespoň 25 let doby pojištění**. Nově se potřebná doba pojištění **postupně prodlužuje až na 35 let** – tedy u pojištěnců, kteří dosáhnou **důchodového věku po roce 2018**. Pro zjištění minimální délky doby pojištění u konkrétního pojištěnce je rozhodující, ve kterém kalendářním roce dotyčný dosáhne důchodového věku.³

Pojištěnec, který dosáhne **důchodového věku po roce 2014**, přičemž ke dni dosažení tohoto věku nezíská potřebnou dobu pojištění, má nárok na starobní důchod

¹ Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha č. 10/2009. s. 9 - 10.

² Srov. tamtéž.

³ Změny v důchodovém pojištění od 1. ledna 2010. Informační brožura ČSSZ Praha, 2009.

také tehdy, jestliže získal aspoň **30 let** tzv. „čisté“ **doby pojištění** - bez náhradních dob pojištění, tedy pouze z titulu výkonu výdělečné činnosti nebo dobrovolným důchodovým pojištěním.

Zpřísňují se podmínky nároku na tzv. **poměrný starobní důchod**. Podle právní úpravy platné do 31.12.2009 bylo třeba dosáhnout věku **65 let** a potřebné **doby pojištění alespoň 15 let**. Nově dochází k **postupnému navýšení potřebného věku i doby pojištění** v závislosti na kalendářním roce dosažení potřebného věku. Potřebný věk navíc přestává být pro všechny pojištěnce jednotný – jeho nová výše se odvozuje od důchodového věku muže stejného data narození, ke kterému se vždy přičítá 5 let.¹

Předčasný starobní důchod

Možnost požádat o tento starobní důchod podle ust. § 31 zák. č. 155/1995 Sb., v platném znění, zůstává i nadále zachována až o **3 roky před dovršením důchodového věku**. U pojištěnců, jejichž důchodový věk činí 63 let a více, bude možné odejít do tohoto důchodu již **v 60 letech** – u osob, jejichž důchodový věk bude činit 65 let (muži, bezdětné ženy a ženy s jedním dítětem), může tedy doba „**předčasnosti**“ nově činit **až 5 roků**.

Stanovení důchodového věku od 1. ledna 2010

U pojištěnců narozených před rokem 1936 zůstává důchodový věk zachován, tak jak uvedeno v zákoně č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení. U pojištěnců narozených v období let 1936 až 1968 je princip zvyšování důchodového věku takový, že u mužů se navyšuje o 2 měsíce a u žen o 4 měsíce za každý i započatý měsíc z doby po 31.12.1995.²

U pojištěnců **narozených po roce 1968** činí důchodový věk

- muže 65 let
- u žen 62 let, pokud vychovaly alespoň 4 děti
63 let, pokud vychovaly 3 děti

¹ Změny v důchodovém pojištění od 1. ledna 2010. Informační brožura ČSSZ Praha, 2009.

² Srov. tamtéž.

64 let, pokud vychovaly 2 děti

65 let

Důchodový věk se tedy postupně **sjednocuje na 65 let** u muže, ženy bezdětné nebo ženy s 1 vychovaným dítětem. Důchodový věk platný od roku 2010 je přílohou BP (příloha č. 1).

Výše starobního a předčasného starobního důchodu

Zákon nově stanoví možnost požádat o zvýšení procentní výměry starobního důchodu v případě, kdy pojištěnec po přiznání starobního důchodu a při současném pobírání této dávky vykonává výdělečnou činnost. Dosud takový postup nebyl možný.

- za každých **180 kalendářních dnů výkonu výdělečné činnosti**, je-li starobní **důchod vyplácen ve výši jedné poloviny**, náleží **zvýšení ve výši 1,5 % výpočtového základu**
- za každých **360 kalendářních dnů výkonu výdělečné činnosti**, je-li starobní **důchod vyplácen v plné výši**, náleží **zvýšení ve výši 0,4 % výpočtového základu**. Toto zvýšení náleží vždy až po **dvou letech nepřetržitého výkonu výdělečné činnosti**. Zvýšení náleží také v případě, že poživatel starobního důchodu získá alespoň 360 dnů výdělečné činnosti a zaměstnání ukončí.¹

Při stanovení výše předčasného starobního důchodu, na který vznikl nárok po 31.12.2009 se nyní nově postupuje tak, že pokud doba „**předčasnosti**“ **nepřekročí 720 dnů**, činí **snížení** procentní výměry pouze **0,9 % výpočtového základu** za každých , i započatých, 90 kalendářních dnů, které chybí do nároku na řádný starobní důchod (obdobně jako za právní úpravy účinné do 31.12.2009). Pokud ale doba **předčasnosti přesáhne 720 dnů**, **snižuje se od 721. dne** procentní výměra důchodu za každých, i započatých, 90 kalendářních dnů, které chybí do nároku na řádný starobní důchod **o 1,5 % výpočtového základu**.²

Většina klientů důchodových oddělení, kterým chyběly do nároku na řádný starobní důchod 3 roky, žádala o tento předčasný starobní důchod cíleně k 31.12.2009, tedy

¹ Změny v důchodovém pojištění od 1. ledna 2010. Informační brožura ČSSZ Praha, 2009.

² Srov. tamtéž.

ještě za podmínek platných do konce roku 2009. V těchto případech došlo pouze ke krácení 0,9% výpočtového základu za každých i započatých 90 dní, které chyběly do nároku na starobní důchod a nikoliv od 721. dne předčasnosti krácení 1,5 % výpočtového základu. V prvním případě – tedy u důchodu s datem přiznání 31.12.2009 činilo krácení procentní výměry 16,2 % výpočtového základu, pokud byl důchod vypočítán k 1.1.2010 činilo krácení 19,2% - 3 % rozdíl spočívající pouze v datu přiznání důchodu představoval cca částku 400 - 450 Kč trvalého měsíčního krácení.¹

Invalidní důchod

Zásadní změnou je, že došlo ke **změně koncepce invalidních důchodů** a invalidity jako takové. Právní úprava přestala rozlišovat mezi částečnými a plnými invalidními důchody a tyto dvě dávky byly nahrazeny jedinou – invalidním důchodem.

Invalidita má tři stupně oproti minulým dvěma. Výše dávky je rozdílná podle toho, který ze stupňů invalidity u pojištěnce nastal.

Do invalidních důchodů v novém pojetí se k 1. lednu 2010 v závislosti na výši procentní ztráty pracovní schopnosti **transformovaly stávající plné a částečné invalidní důchody**, a to ve výši, v jaké náležely k 31. prosinci 2009.²

Podle nové právní úpravy je pojištěnec invalidní, jestliže z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu (ten posuzuje lékař lékařské posudkové služby) nastal pokles jeho pracovní schopnosti nejméně o 35%. Pokud pracovní schopnost pojištěnce poklesla

- nejméně o **35%**, avšak nejvýše o **49%**, jedná se o **invaliditu prvního stupně**
- nejméně o **50%**, avšak nejvýše o **69%**, jedná se o **invaliditu druhého stupně**
- nejméně o **70%**, jedná se o **invaliditu třetího stupně**³

Potřebná doba pojištění pro získání nároku na invalidní důchod zůstala v zásadě stejná jako v zákoně č. 101/1964 Sb. a zákonech následujících – zjišťuje se z období před vznikem invalidity a jde-li o pojištěnce **staršího 28 let**, z posledních **deseti let před vznikem invalidity**. Nově však platí, že u pojištěnce staršího 38 let se podmínka

¹ Poznatky autorky z praxe.

² Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha č. 11/2009, s. 9 - 11

³ Srov. tamtéž.

potřebné doby pojištění pro nárok na invalidní důchod považuje za splněnou i tehdy, byla-li tato doba získána v období **posledních 20 let před vznikem invalidity**, potřebná **doba pojištění činí přitom 10 roků**.

Nově nárok na invalidní důchod ze zákona **zaniká** dosažením věku **65 let**, invalidní důchod vyplácený ke dni dosažení tohoto věku se v souladu s právní úpravou účinnou od 1. ledna 2010 **mění na starobní důchod** a je nadále vyplácen ve výši původně vypláceného invalidního důchodu. **Výše procentní výměry** invalidního důchodu činí za každý celý rok doby pojištění

- **0,5 %** výpočtového základu měsíčně, pokud se jedná o invalidní důchod pro **invaliditu prvního stupně** (původní částečná invalidita)
- **0,75 %** výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro **invaliditu druhého stupně** (původní částečná invalidita)
- **1,5 %** výpočtového základu měsíčně, jedná-li se o invalidní důchod pro **invaliditu třetího stupně** (původní plná invalidita)¹

Při změně stupně invalidity se nově stanoví i výše invalidního důchodu, dochází k přepočtu pomocí stanovených koeficientů.

Při výpočtu výše invalidního důchodu se zohledňuje také tzv. **dopočtená doba**, což je doba ode dne vzniku nároku na invalidní důchod do dne dosažení důchodového věku. Do 31.12.2009 se tato doba hodnotila jako doba pojištění v plném rozsahu. **Nově**, při vzniku nároku na invalidní důchod po 31.12.2009, jsou **pravidla zápočtu** doložené doby **přísnější** – až na výjimky se hodnotí jen v takovém poměru, v jakém je součet dnů české doby pojištění získaných v období od dosažení věku 18 let do vzniku nároku na invalidní důchod vůči celkovému počtu dnů v tomto období.²

*Došlo také k zásadním změnám v posuzování **invalidity**. Nová vyhláška o posuzování invalidity č. 359/2009 Sb., účinná od 1.1.2010, nastavuje přísnější kriteria pro hodnocení zdravotního stavu a posuzování pracovní schopnosti pojištěnců. Z tohoto důvodu je velké procento invalidních důchodů odnímáno nebo je snižován stupeň*

¹ Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha č. 11/2009. s. 9 - 11.

² Srov. tamtéž.

invalidity a to i při velmi závažných onemocněních – přestože de facto nedochází ke zlepšení zdravotního stavu.¹

Vdovský, vdovecký a sirotčí důchod

Pro nárok na vdovský nebo vdovecký důchod po uplynutí jednoho roku od úmrtí manžela nebo manželky již nebude rozhodující dosažení věku 55 let u žen a 58 let u mužů, ale dochází ke sjednocení věkové hranice. Nově je třeba u mužů i u žen dosáhnout alespoň věku o 4 roky nižšího než činí důchodový věk muže stejného data narození. Postačí ale dosáhnout pouze vlastního důchodového věku, je-li tento nižší než věk uvedený v předchozí větě.²

Pro názornost uvádím příklad na výše uvedenou situaci.

Žena, narozena v roce 1961, vychovala 2 děti, nárok na starobní důchod dosáhne v 62 letech věku. Důchodový věk muže stejného data narození je 64 let + 4 měsíce. Pro další nárok ženy na vdovský důchod po uplynutí 1 roku od úmrtí manžela (podle právní úpravy účinné od 1.1.2010) je rozhodující věk o 4 roky nižší než důchodový věk muže stejného data narození – tedy dosažení 60 let a 4 měsíců. Pokud by žena ovdověla do 31.12.2009, pro nárok na další výplatu vdovského důchodu po uplynutí 1 roku od úmrtí manžela by stačilo dosažení 55 let věku, popř. pokud v ochranné době 5 let od zániku nároku na vdovský důchod by dovršila věku 55 let, byl by jí vdovský důchod znovu uvolněn. V případě ovdovění po 1.1.2010 by nebylo dostačující dosažení 55 let věku, nýbrž až 60 let a 4 měsíce – je tedy předpoklad, že pokud tato žena ovdoví v 50 letech, nárok na další výplatu vdovského důchodu po roce od úmrtí manžela jí nevznikne, jelikož nedosáhne v ochranné době 5 let věku 60 let a 4 měsíce.³

(Pozn. Po dobu 1 roku od úmrtí manžela má vdova nárok na vdovský důchod vždy).

¹ Poznatky autorky z praxe.

² Změny v důchodovém pojištění od 1 ledna 2010. Informační brožura ČSSZ Praha, 2009.

³ Poznatky autorky z praxe.

2. Penzijní připojištění

2.1 Popis důchodového systému

Český důchodový systém se skládá ze dvou částí. Prvním pilířem je **povinné základní důchodové pojištění**, dávkově definované a průběžně financované (PAYG). Důchod ze základního důchodového pojištění pobírá více než 99% obyvatel ve věku vyšším, než je věková hranice pro nárok na starobní důchod. Vedle toho existuje dobrovolné doplňkové, příspěvkově definované, kapitálově financované **penzijní připojištění se státním příspěvkem**, které je považováno za třetí pilíř důchodového systému. Součástí třetího pilíře jsou i produkty komerčních pojišťoven – zejména životního pojištění. Důchody přiznávané ze třetího pilíře se na příjmech důchodců podílejí zatím zanedbatelnou měrou. V členských státech EU obvyklý druhý pilíř (zaměstnanecké penzijní systémy) v **českém důchodovém systému neexistuje**.¹ Význam doplňkových důchodových systémů závisí především na úrovni základního systému. Čím nižší je úroveň dávek ze základního systému, tím větší úlohu hrají doplňkové dávky.² Doplňkové systémy budou hrát v zajištění občanů ve stáří stále významnější úlohu, tak jak uvedu později.

2.2 Penzijní fondy

Účelem doplňkových důchodových systémů je umožnit občanům, aby si vlastním odkládáním finančních částek zvýšili své příjmy ve stáří. Penzijní připojištění se státním příspěvkem je upraveno samostatným zákonem.³ Podle tohoto zákona se vytvářejí penzijní fondy, nad kterými je vykonáván státní dozor. Penzijní fond je akciovou společností podle obchodního zákoníku. Zásadní význam pro provádění penzijního připojištění má penzijní plán, který musí mít každý fond. Penzijní plán stanoví druhy penzí a ostatních dávek, podmínky nároku, způsob výpočtu, výši příspěvku účastníků, podmínky odkladů, přerušování stáří, pravidla a způsob placení apod.

¹ Dostupné na http://www.mpsv.cz/duchodove_pojisteni/popis_systemu/14.2.2011.

² Tröster, Petr. Právo sociálního zabezpečení. Praha : C.H. Beck, 2008. s. 305.

³ Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem., ve znění pozdějších předpisů.

„Účastníkem penzijního připojištění může být pouze fyzická osoba starší 18 let s trvalým pobytem na území ČR, která uzavře s fondem písemnou smlouvu. Zaměstnavatel zde pouze může figurovat jako třetí osoba, která se zavázala, že část nebo celý příspěvek bude se souhlasem účastníka hradit.“¹

Penzijní plán musí obsahovat typy penzí, které jsou z fondu poskytovány. Jedná se o

- starobní
- invalidní
- výsluhové
- pozůstalostní penze

Prakticky tyto penze kopírují státní povinné pojištění. Kromě těchto dávek se z připojištění vyplácí i jednorázové vyrovnání a odbytné, které je vypláceno místo penze a za podmínek stanovených penzijním plánem. V podstatě existuje i odbytné pro případ, kdy dojde k zániku fondu a jeho povinnosti nepřebírá jiný penzijní fond.²

2.3 Principy penzijního připojištění

Základním principem penzijního připojištění je

- **dobrovolnost**, neboť penzijní připojištění vzniká na základě smlouvy uzavřené mezi penzijním fondem a účastníkem.
- **přenositelnost**, účastník penzijního připojištění může kdykoliv změnit penzijní fond a finanční prostředky převést do jiného penzijního fondu
- **dlouhodobost**, jedná se o dlouhodobé uložení peněžních prostředků do penzijního fondu a jejich zhodnocení po relativně dlouhé době při dosažení určitého věku. Je možný i předčasný výběr prostředků, tento je však sankcionován – nenáleží státní příspěvky ani podíl na výnosech odpovídající státním příspěvkům.
- **finanční podpora státu**, stát podporuje penzijní připojištění prostřednictvím státních příspěvků a od roku 2000 prostřednictvím daňových úlev³

¹ Černá, J., Trinnerová, D., Vacík, A. Právo sociálního zabezpečení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 209 - 210.

² Srov. tamtéž.

³ Tröster, Petr. Právo sociálního zabezpečení. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 312.

- **účast třetích osob**, na penzijním připojištění se mohou podílet i třetí osoby, se souhlasem účastníka za něho platí příspěvky, touto třetí osobou může být i zaměstnavatel účastníka, oprávněným je však pouze účastník, tj. fyzická osoba.

U penzijního připojištění existuje daňové zvýhodnění. Od roku 2008 platí, že příspěvek zaměstnavatele je osvobozen od daně z příjmů až do výše 24 000 Kč ročně u téhož zaměstnavatele. Od zdaňovacího období roku 2000 platí úprava týkající se nezdánitelné části základu daně u poplatníka daně z příjmů. Od základu daně z příjmu fyzických osob lze odečíst platbu příspěvků poplatníkem na penzijní připojištění. Od roku 2000 také platí daňové zvýhodnění těch zaměstnavatelů, kteří platí penzijnímu fondu příspěvky na penzijní připojištění za své zaměstnance.¹

Dle statistických údajů Ministerstva financí ČR, týkající se základních ukazatelů vývoje penzijního připojištění v České republice, bylo k 31.12.2010 evidováno 4 527 774 penzijních připojištění.

Nových penzijních připojištění bylo v roce 2010 uzavřeno 495 516, oproti roku 2009 došlo k poklesu o 5,6 %.

Průměrný měsíční příspěvek účastníka v roce 2010 činil 440 Kč.²

¹ Přib, Jan. Kdy do důchodu a za kolik. Praha: Grada., 2010. s. 118.

² Dostupné na http://www.mfcr.cz/cps/rde/xchg/mfcr/xsl/ft_ukazatele_penzijniho_pripojisti_60579.html.16.2.2011.

3. Důchodové pojištění v ČR

3.1 Základní principy důchodového pojištění

Důchodové pojištění v České republice je založeno na těchto základních principech:

- **účast prakticky všech** ekonomicky aktivních osob na důchodovém pojištění
- **povinná účast** – systém je povinný pro všechny ekonomicky aktivní osoby – při splnění stanovených podmínek (je možná i dobrovolná účast v systému)
- **princip jednotné úpravy** – pro jednotlivé skupiny pojištěnců platí jednotné zásady pro nároky na důchody a jejich výpočet (např. zaměstnanci, OSVČ, osoby ve služebním poměru a ostatní skupiny pojištěnců)
- **obligatornost dávek** – při splnění stanovených podmínek vzniká na důchod z důchodového pojištění právní nárok. Systém poskytuje náhradu příjmu v případě stáří (starobní důchod), invalidity (invalidní důchod pro invaliditu prvního, druhého nebo třetího stupně) a úmrtí živitele (vdovský, vdovecký nebo sirotčí důchod).
- **zajištění soudní ochrany** – uplatňuje se soudní přezkum rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení v rámci správního soudnictví
- **dynamičnost** – řada prvků konstrukce výpočtu důchodu se každoročně upravuje s ohledem na ekonomický vývoj, provádí se zejména aktualizace hodnoty příjmů pojištěnců pomocí koeficientu nárustu všeobecného vyměřovacího základu.
- **systém je dávkově definovaný** – konstrukce výpočtu důchodu je dvousložková – první složku tvoří **základní výměra**, která je stejná pro všechny druhy důchodů, druhou složku tvoří **procentní výměra**, její výše je závislá na délce doby pojištění a výši příjmů v tzv. rozhodném období
- systém neobsahuje **žádná omezení** výše důchodu¹
- **garance státu** – důchody z důchodového pojištění jsou garantovány státem, neboť výdaje na důchodové pojištění jsou součástí výdajů státního rozpočtu (pojistné na důchodové pojištění se však vede na samostatném účtu státního rozpočtu).²

¹ Černá, J., Trinnerová, D., Vacík, A. Právo sociálního zabezpečení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 71 - 72.

² Tröster, Petr a kol. Právo sociálního zabezpečení. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 196 - 197.

- je uplatňován princip tzv. **průběžného financování** - uplatňuje se solidarita osob ekonomicky aktivních s osobami, které pobírají důchody, protože vybrané pojistné na důchodové pojištění slouží k úhradě vyplácených důchodů.¹
- v důchodovém pojištění je uplatňován princip **ochrany nabytých práv** – tento princip se projevuje zejména v přechodných ustanoveních právních předpisů. Znamená zachování těch nároků na dávky, které již byly získány podle předchozích předpisů a to i v případě, pokud dávky ještě nebyly přiznány.
- na důchodové pojištění se platí **stanovené pojistné**. Pojistné se určuje z příslušného vyměřovacího základu, který pak slouží ke stanovení výpočtového základu. Nevychází se však plně z vyměřovacího základu pro pojistné, ale uplatňuje se stanovený způsob redukce prostřednictvím dvou hranic. Sazba pojistného na důchodové zabezpečení činí 28% z vyměřovacího základu. Má-li pojištěnec zaměstnavatele, podílí se zaměstnavatel na platbě pojistného na důchodové zabezpečení 21,5% a zaměstnanec 6,5%.²
- v důchodovém pojištění je uplatňován **princip solidarity**, a to především pojištěnců s vyššími příjmy s pojištěnci s nižšími příjmy. Tento princip se v praxi projevuje ve způsobu stanovení výše důchodu, protože od určité výše se základ pro výpočet důchodu redukuje, tedy nezohledňuje se plně.³

3.2 Redukční hranice

Zákon o důchodovém pojištění sice pojem „redukční hranice“ nepoužívá, ale v praxi se tento pojem užívá pro označení částky, které tvoří určující hranice, jaká část osobního vyměřovacího základu se pro stanovení výpočtového základu započítá plně a která pouze v omezené míře.

Výpočtovým základem je osobní vyměřovací základ, pokud nepřevyšuje částku 10 500 Kč. Převyšuje-li osobní vyměřovací základ částku 10 500 Kč, stanoví se výpočtový základ tak, že částka 10 500 Kč se počítá v plné výši, z částky osobního vyměřovacího základu nad 10 500 Kč do 27 000 Kč se počítá 30% a z částky osobního vyměřovacího základu nad 27 000 Kč se počítá 10% (hranice stanovené nařízením

¹ Tröster, Petr a kol. Právo sociálního zabezpečení. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 196 - 198.

² Srov. tamtéž.

³ Tröster, Petr a kol. Právo sociálního zabezpečení. Praha: C.H.Beck, 2008. s. 197.

vlády a platné pro rok 2010).¹ Pro období od 1.1.2011 do 29.9.2011 je stanovena první redukční hranice na 11 000 Kč, druhá redukční hranice činí 28 200 Kč. Doba platnosti těchto redukčních hranic je zde ohraničena 29.9.2011 a nikoliv 31.12.2011 z toho důvodu, že od 30.9.2011 dojde k jejich zásadnímu posunu a tím i ke změně výpočtu důchodů (viz níže).

Princip solidarity, který je uveden v předchozí podkapitole, byl však zpochybněn a Ústavní soud České republiky shledal ustanovení § 15 zákona o důchodovém pojištění, které zakotvuje způsob stanovení výpočtového základu, jakož i výši tzv. redukčních hranic, za protiústavní, nezpochybnil však existenci redukčních hranic jako takových.²

V žalobě podané u Krajského soudu v Ostravě napadl žalobce výši přiznaného důchodu a poukázal na skutečnost, že tato činí pouze 19% jeho předdůchodových příjmů a přiznaný důchod zakládá naprostou nerovnost jeho osoby vůči ostatním poživatelům důchodů. Ústavní soud konstatoval, že **princip solidarity nemůže potlačit princip zásluhovosti** takovou měrou, aby došlo k nepřijatelnému poměru mezi výši odvedeného pojistného a vyměřeného důchodu. Ústavní soud vyslovil názor, že není dostatečně garantováno ústavně zaručené právo na přiměřené hmotné zabezpečení ve stáří, při nezpůsobilosti k práci i při ztrátě živitele.³

Ústavní soud odložil vykonatelnost rozhodnutí do 30. září 2011. Ihned po vyhlášení nálezu začali odborníci Ministerstva práce a sociálních věcí rozhodnutí analyzovat, aby bylo možno urychleně zahájit práce na změně právní úpravy. Na základě provedené analýzy MPSV zvažovalo možná řešení a zpracovávalo varianty výpočtu důchodů, včetně dopadů, ze kterých vplynuly konkrétní návrhy.⁴

Odborníci při hledání řešení vycházeli z toho, že je třeba posílit vztah mezi zaplaceným pojistným a výší důchodu a také je nutné zvýšení náhradového poměru u vyšších příjmových skupin obyvatel. Je navrhováno snížit maximální vyměřovací základ pro odvod pojistného a provést změny v konstrukci důchodu. Řešení navrhované

¹ § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

² Nález Ústavního soudu č. 135/2010 Sb., ze dne 16. dubna 2010.

³ Ústavní zákon č.2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb. Listina základních práv a svobod. Hlava čtvrtá, čl. 30, odst. 1.

⁴ Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha č. 6/2010. s. 8.

MPSV vychází z požadavku, že nově přiznané důchody u skupiny lidí s příjmy do první redukční hranice (44% průměrné mzdy cca 10 900 Kč) nesmí být nižší, než důchody přiznávané podle dosavadní právní úpravy. Cílem navrhované změny je zvýšení náhradového poměru pro jedince s příjmem na úrovni 84 000 Kč na 25% (u žalobce dosahoval náhradový poměr 19% předdůchodových příjmů). Návrh MPSV se neomezuje jen na změnu redukčních hranic, ale uvažuje se i o řadě dalších opatření, o kterých se zmíním později a která jsou navrhována v rámci tzv. „malé důchodové reformy“.¹

3.3 Změna ust. § 15 zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění

V **původním návrhu** MPSV z prosince 2010 na změnu § 15 zákona o důchodovém pojištění byly navrženy nové redukční hranice pro období od 30.9.2011 do 31.12.2011

1. redukční hranice ve výši 44% průměrné mzdy (10 886 Kč)
2. redukční hranice ve výši 116% průměrné mzdy (28 699 Kč)
3. redukční hranice ve výši 300% průměrné mzdy (74 220 Kč)²

Z částky nad první redukční hranici do druhé redukční hranice byl návrh zápočtu 28%, z částky nad druhou redukční hranici do třetí redukční hranice zápočet 13%. K částce osobního vyměřovacího základu od 300% průměrné mzdy se nemělo přihlížet.

V období od roku 2012 do roku 2014 byl v **návrhu** stanoven podobný režim s tím, že redukční hranice zůstávají stejné, mění se jen zápočet procent mezi jednotlivými redukčními hranicemi.

Od roku 2015 byly navrženy pouze dvě redukční hranice, první ve výši 44% průměrné mzdy a druhá ve výši 300% průměrné mzdy.³

V této variantě **návrhu** MPSV se při výpočtu důchodů po 30.9.2011 neměla zohledňovat částka nad **trojnásobek** průměrné mzdy. Došlo ale bohužel k tomu, že při kontrolních výpočtech důchodů vysokopříjmových osob bylo zjištěno, že náhradový poměr u těchto osob se nezvýšil, naopak částka důchodu vypočítaná podle nových redukčních hranic byla nižší. Na tuto skutečnost poukázal Nejvyšší správní soud,

¹ **Návrh** na řešení dopadů nálezů Ústavního soudu. MPSV ČR. 10.12.2010.

² **Návrh** změny zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, MPSV 12/2010.

³ Srov. tamtéž.

MPSV tuto připomínku akceptovalo a zavedlo v prvním přeprocovaném návrhu novely zákona o důchodovém pojištění od 30. září 2011 do 31. prosince 2014 přechodné období, ve kterém při výpočtu důchodu započítávat i příjmy nad trojnásobek průměrné měsíční mzdy. Do osobního vyměřovacího základu se mělo v období po 30.9.2011 do 31.12.2011 započítávat 10% nad hranici trojnásobku průměrné měsíční mzdy, v roce 2012 8%, v roce 2013 6% a v roce 2014 pouze 3%. Po roce 2014 by se neměla započítávat žádná částka nad trojnásobek průměrné měsíční mzdy.¹

*S ohledem na původně navrhované změny redukčních hranic jsem provedla tři fiktivní kontrolní výpočty starobního důchodu s osobním vyměřovacím základem 98 000 Kč (průměrným hrubým měsíčním příjmem vypočteným za rozhodné období let 1986 – 2010). Výpočet starobního důchodu za stávající právní úpravy a stávajícími redukčními hranicemi činil u vysokopříjmové osoby **18 204 Kč** (včetně základní výměry 2 230 Kč). Výše důchodu spočítaná s nově navrhovanými redukčními hranicemi a bez zápočtu částky nad trojnásobek průměrné mzdy (původní návrh MPSV) s datem přiznání po 30.9.2011 činila **17 257 Kč**. Došlo opravdu ke snížení částky důchodu, tak jak poukazoval Nejvyšší správní soud, v tomto konkrétním případě o **947 Kč**. Třetím výpočtem, opravenou variantou původního návrhu MPSV, se zohledněním zápočtu 10% nad hranici trojnásobku průměrné měsíční mzdy, vyšla částka důchodu **18 906 Kč**. Až zde se projevilo zvýšení důchodu oproti současnému výpočtu. Podotýkám, že tyto srovnávací výpočty jsem provedla zatím pouze na základě v té době platného návrhu změn redukčních hranic. Není vyloučeno, že může dojít ke schválení jiných částek.²*

¹ **Návrh** na řešení dopadů nálezů Ústavního soudu. MPSV ČR 10.12.2010.

² Výpočty autorky dle interní metodiky ČSSZ.

4. Důchodová reforma

4.1 Příprava reformy

Světová banka již na počátku roku 2001 doporučila České republice stabilizaci důchodového systému. Doporučila zvyšovat důchody jen o tolik, o kolik se zvyšují ceny, pokračovat v prodlužování důchodového věku, odstranit výhody předčasných důchodů, prodlužovat dobu pojištění.

V důchodové oblasti je třecím místem zvyšující se počet důchodců při klesajícím množství poplatníků pojistného.¹ Česká správa sociálního zabezpečení evidovala k 30.9.2010 celkem 2 808 370 všech důchodců a 4 992 194 poplatníků pojistného na důchodové pojištění. Na jednoho důchodce tak přispívalo 1,78 poplatníka.² **Stárnutí populace** je jedním z nejcharakterističtějších rysů demografického vývoje u nás, ale i v dalších zemích Evropy. Tento demografický vývoj bude pokračovat i v dalších letech, přispěje k němu zejména **prodlužující se pravděpodobná doba dožití**. Více lidí má možnost prožít delší život než v minulosti, starší generace tak tvoří významnější a větší část populace než v minulosti.

Český statistický úřad zpracoval střední variantu projekce demografického vývoje, podle které by měli lidé starší 65 let v roce 2030 tvořit 22,8% populace, v roce 2050 pak již 31,3% obyvatel České republiky, což představuje cca 3 miliony osob. Pro srovnání – v roce 2007 tvořily osoby starší 65 let 14,6% obyvatel České republiky. Naděje dožití při narození bude v roce 2050 činit 78,9 let pro muže a 84,5 pro ženy (oproti 73,7 pro muže a 79,9 let pro ženy v roce 2007).³

Stávající důchodový systém funguje na **principu průběžného financování**, kdy zaměstnanci odvádí ze svých příjmů stanovené pojistné, které slouží k financování důchodů současných důchodců (tzv. mezigenerační solidarita). Tento systém je v současnosti ohrožen ze dvou důvodů. Jednak již zmiňovaná **prodlužující se střední délka života**, která bude způsobena především poklesem úmrtnosti ve vyšších věkových skupinách a povede k růstu průměrné doby pobírání důchodu. Tím dojde i k růstu nákladů na jednoho důchodce a celkových nákladů na důchody. Oproti tomu

¹ Černá, J., Trinnerová, D., Vacík, A. Právo sociálního zabezpečení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 36 - 38.

² Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha, č. 12/2010. S. 30.

³ Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/2856/cit.7.2.2011>.

nízká porodnost povede k poklesu zaměstnaných osob a tím i ke snížení příjmů systému. Působení těchto obou faktorů způsobí v důchodovém systému rostoucí nerovnováhu a tím pádem i jeho **dlouhodobou finanční neudržitelnost**, které si vyžádají provedení reformních kroků. Reformou důchodového systému pravděpodobně nedojde ke zvrácení demografických trendů, ale měl by se reformou upravit důchodový systém tak, aby byl dlouhodobě finančně udržitelný.¹

Důchodový systém je jednou z položek veřejných financí, o kterém se již před mnoha věďelo, že se musí v každém případě reformovat. Již před 7 lety vznikla tzv. „**Bezděkova komise**“, která se pod vedením Vladimíra Bezděka, experta na důchodový systém a pojišťovnictví, zaměřila na přípravu důchodové reformy. Komise shromáždila návrhy jednotlivých parlamentních stran, propočítala je a navrhla řešení, jakým způsobem by se měl postupně měnit důchodový systém v České republice. K realizaci návrhů Bezděkovy komise však nedošlo a bylo pokračováno pouze v průběžném systému financování důchodů.²

4.2 PES, závěrečná zpráva

V lednu 2010 vznikl **Poradní expertní sbor** ministra financí a ministra práce a sociálních věcí („PES“). Jeho cílem bylo navázat na práci a činnost Bezděkovy komise z let 2004-2005 v oblasti reformy důchodového systému, analyzovat současný stav důchodové problematiky a doporučit možné cesty v reformě důchodového systému. V závěrečné zprávě této komise z června 2010 byl kladně hodnocen **přínos** tzv. **parametrických změn**, byla zdůrazněna nutnost v nich nadále pokračovat. Dále bylo uvedeno, že zasažení novými změnami budou hlavně dnešní třicátníci a mladší. Kdo si nebude dobrovolně spořit i nad rámec povinného reformovaného systému, ten bude riskovat značný pokles životní úrovně.³ Zpráva poukazuje na současný stav důchodového systému, uvádí, že v současné době připadá na 1 důchodce 1,8 plátců pojistného a tento poměr se bude neustále zhoršovat, pokud nedojde ke změnám parametrů systému. Je nutno se připravit na to, že budoucí generace nebudou od státu dostávat (ve vztahu k průměrné mzdě) tak vysoký důchod, jako generace dnešních

¹ Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/2228/cit.16.2.2011>.

² www.anopress.cz ze dne 6.10.2010.

³ Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/2856/cit.7.2.2011>.

důchodců. Zpráva zdůrazňuje, že důchodová reforma nesmí ohrozit důchodové nároky současných důchodců ani osob blízkých důchodovému věku.¹

Poradní expertní sbor vydal doporučení důchodové reformy :

- v zájmu dlouhodobé udržitelnosti a stability povinného, státem organizovaného důchodového pojištění, je nutno nadále pokračovat v provádění parametrických úprav
- pokračovat v postupném zvyšování důchodového věku, za předpokladu zvyšování naděje dožití – do roku 2035 se má postupně sjednotit věková hranice mužů a žen, po roce 2035 by se odcházelo do důchodu i po 65. roku života
- valorizovat důchody podle aktuální drahoty, nikoliv podle toho, jak rostou reálné mzdy
- zrušit doživotní výplaty vdovských a vdoveckých důchodů – původní koncept tohoto nároku se přežil, nenaplnuje žádný opodstatněný účel a je fiskálně značně nákladný
- zavést mechanismus sdílení vyměřovacího základu mezi manžely, který zajistí rozdělení příjmu obou manželů pro účely stanovení jejich důchodových nároků – manželé by pobírali poměrně stejné důchody²
- pokračovat v postupném prodlužování rozhodného období až k hodnocení celoživotního příjmu pojištěnce (v současné době je rozhodným obdobím období 30 kalendářních roků bezprostředně před rokem přiznání důchodu, nezahrnují se do něho kalendářní roky před rokem 1986).³
- snížit sazbu pojistného (28%) na důchodové pojištění – (21,5% odvádí zaměstnavatel, 6,5% zaměstnanec) o 5%tních bodů, tedy na 23%
- snížit strop pojistného na úroveň 3násobku průměrné mzdy
- důrazná kontrola invalidních důchodů – zpřísnění podmínek pro přiznávání nových důchodů⁴

¹ Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/8895/cit.9.2.2011>.

² Srov. tamtéž.

³ Srov. § 18 zákona č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů.

⁴ Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/8895/cit.9.2.2011>.

PES se jednomyslně shodl na závěru, že je nutno vytvořit fondový pilíř, byly předloženy dvě varianty návrhů, jedna většinová, druhá menšinová.

1. varianta – navrhuje tři důchodové pilíře:

- první pilíř – stávající průběžné financování, do kterého by šlo 20% z navrhované 23% sazby pojistného
- druhý pilíř – nově zřízený fond, do kterého by lidé mladší 40 let od začátku reformy povinně posílali zbylá 3% ze svých odvodů. Výběr pojistného by zajišťovala Česká správa sociálního zabezpečení, o zhodnocení by se staraly buď soukromé fondy, nebo by peníze byly investovány do státních dluhopisů
- třetí pilíř – dobrovolné spoření ve stávajících soukromých penzijních fondech

2. varianta – dva důchodové pilíře:

- první pilíř – průběžné financování celých 23% odvodů pojistného. Muselo by ale dojít ke změně průběžného financování – např. posunutím odchodu do důchodu.
- druhý pilíř – dobrovolné spoření v reformovaných penzijních fondech. Přímá podpora státu by dosahovala 3% pojistného za předpokladu, že účastník by spořil minimálně stejnou částku¹

Experti se v této fázi zatím neshodli na způsobu financování důchodové reformy, u první varianty se hovořilo o zavedení jednotné sazby DPH ve výši 19%, druhá varianta by de facto kopírovala stávající stav.

4.3 Reakce na nález Ústavního soudu

Důležité změny, nazývané jako „malá důchodová reforma“, reagují na nález Ústavního soudu ze dne 16. 4.2010, kterým došlo ke zrušení § 15 zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (zdp). Toto ustanovení zakotvuje způsob stanovení výpočtového základu a zároveň i výši tzv. redukčních hranic.² Podrobně jsem popsala původní **návrh** na změnu redukčních hranic

¹ Dostupné na <http://www.mpsv.cz/cs/8895/cit.9.2.2011>.

² Návrh na řešení dopadů nálezů Ústavního soudu. MPSV ČR 10.12.2010.

v podkapitole 3.3. Předkladatel novely zákona o důchodovém pojištění do ní zapracoval, kromě návrhu na změnu ustanovení § 15 zákona o důchodovém pojištění, i řadu dalších opatření, které dle názoru MPSV bylo nutno současně předložit a navrhnout. Platnost navrhované změny zákona se předpokládá od 30. června 2011, účinnost od 30. září 2011.¹

Návrh novely zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., ve znění pozdějších předpisů, byl zařazen do programu jednání vlády České republiky k projednání s rozpravou dne 16. února 2011. Jednání vlády v tomto bodě bylo přerušeno a odloženo na 23.2.2011.² V tomto mezidobí byly dne **17. února 2011 projednávány parametry hlavní důchodové reformy** na zasedání Rady hospodářské a sociální dohody ČR (tripartita). Téhož dne jednali také ekonomičtí ministři na toto téma a byla zde dohodnuta podoba dlouho očekávané a tolik diskutované důchodové reformy (viz následující podkapitola 4.4 – Parametry důchodové reformy). Snahou bylo schválit návrh změny zákona o důchodovém pojištění (viz výše uvedená tzv. malá důchodová reforma) až poté, jakmile dojde ke shodě na obrysech důchodové reformy.

Novela zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, byla dne 23.2.2011 na jednání vlády České republiky schválena.

Vládou schválené změny právní úpravy zákona o důchodovém pojištění:³

1. Stanovení výše základní výměry důchodu.

Navrhovaná výše základní výměry důchodu v kalendářním roce má činit 9% průměrné mzdy, zhruba odpovídá výši základní výměry důchodu v roce 2011, tj. 2230 Kč. Výši základní výměry pro kalendářní rok stanoví vyhláškou MPSV, na tuto částku se upraví od splátky důchodu splatné v lednu i základní výměry vyplácených důchodů.

2. Stanovení výše výpočtového základu prostřednictvím redukčních hranic.

V období **od 30. září 2011 do 31. prosince 2014** má činit

1. redukční hranice 44% průměrné mzdy (10 886 Kč)

2. redukční hranice 116% průměrné mzdy (28 699 Kč)

¹ Návrh na řešení dopadů nálezu Ústavního soudu. MPSV ČR 10.12.2010.

² Dostupné na <http://www.vlada.cz/scripts/detail.php?pgid=215/cit.24.2.2011>.

³ Návrh změny zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

3. redukční hranice 400% průměrné mzdy (98 960 Kč)

Touto změnou redukčních hranic dojde k požadovanému posílení zásluhovosti v důchodovém systému. Pro jedince s příjmy 84 000 Kč **vzroste náhradový poměr ze současných 19% na 26%.**

V období **od 30. září 2011 do 31. prosince 2011** se výpočtový základ stanoví z osobního vyměřovacího základu tak, že do částky první redukční hranice se počítá **100%**, z částky nad první redukční hranici do druhé redukční hranice se počítá **29%** a z částky nad třetí redukční hranici se počítá **10%**. V přechodném období let 2012 až 2014 se budou pouze měnit zápočty mezi jednotlivými redukčními hranicemi, od roku 2015 se nebude přihlížet k částce nad druhou redukční hranici.¹ (Základní parametry nového nastavení pro výpočet důchodu jsou přílohou BP – příloha č. 2).

Zásadní změnou oproti stávajícímu stavu je tedy **zápočet a hodnota 2. redukční hranice**, která v současné době činí 28 000 Kč. Dochází u ní k posunu na **4násobek průměrné mzdy**, což je nyní téměř 100 000 Kč. Toto nové řešení zachovává stejnou výši důchodu nízkopříjmovým osobám (schválená 1. redukční hranice ve výši 44% průměrné mzdy zhruba odpovídá stávající částce ve výši 11 000 Kč). **K navýšení důchodů** dojde na základě požadavku Ústavního soudu u **vyšších příjmových skupin**. Nově přiznávané důchody středně příjmových skupin po 30.9.2011 budou po následujících pět let postupně snižovány – o 1 až 3%. Bude zavedeno pětileté přechodné období, které bude sloužit k tomu, aby touto změnou byli lidé v předdůchodovém věku zasaženi co nejméně. Valorizací by mělo dojít k několikanásobnému překrytí schodku – průměrný důchod bude klesat v tomto pětiletém období o cca 60 Kč ročně, průměrná částka valorizace pro rok 2011 byla 360 Kč.²

*Dle tohoto vládou schváleného návrhu na změnu zákona o důchodovém pojištění, konkrétně schválenou změnu redukčních hranic, jsem opět přepočítala fiktivní výši starobního důchodu vysokopříjmové osoby po 30.9.2011 (opět osobní vyměřovací základ 98 000 Kč).³ S těmito schválenými redukčními hranicemi činí výše starobního důchodu **25 387 Kč, oproti původní částce 18 204 Kč se stávajícími redukčními***

¹ Návrh změny zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

² Příloha tiskové zprávy MPSV ze dne 22.2.2011, dostupná na http://www.mpsv.cz/files/clanky/10407/22022011_pl.pdf/cit. 25.2.2011.

³ Výpočty autorky dle vládou **schváleného návrhu** na změnu redukčních hranic.

hranicemi platnými do 29.9.2011. V tomto případě u této příjmové skupiny již došlo k zvýšení náhradového poměru přiznaného důchodu vůči předdůchodovým příjmům, tedy v souladu s nálezem Ústavního soudu.

Provedla jsem i výpočet fiktivního starobního důchodu občana s osobním vyměřovacím základem 24 365 Kč (tedy zhruba na úrovni průměrné mzdy 24 470 Kč, jde o nejpočetnější příjmovou skupinu). Výpočet starobního důchodu se stávající redukcí k 1.8.2011 činil **12 587 Kč**, s použitím nových redukčních hranic s datem přiznáním důchodu po 30.9.2011 výše důchodu činila **12 150 Kč, tedy o 437 Kč nižší!**

Při posledním třetím výpočtu jsem porovнала částku starobního důchodu ve výši **12 150 Kč**, která by byla přiznaná po 30.9.2011, s výší předčasného starobního důchodu dle § 31 zdp, který by byl přiznán do 29.9.2011- tedy se stávajícími redukčními hranicemi. Výše předčasného starobního důchodu by činila (i přesto, že by byl krácen výpočtový základ o 0,9% za započatých 90 dní, které chybí do nároku na řádný starobní důchod) **12 452 Kč**. Předčasný starobní důchod by byl tedy za stávajícího výpočtu **vyšší o 302 Kč** a pro budoucího bylo by finančně výhodnější požádat o předčasný starobní důchod, nežli požádat o řádný starobní důchod po 30.9.2011, na který by měl nárok v následujícím čtvrtletí.¹

3. Pokračování v postupném prodlužování rozhodného období, z něhož se zjišťují příjmy pro výpočet důchodu.

Bude docházet k zohlednění celoživotních příjmů. Třicetiletého rozhodného období (podle stávající právní úpravy), by bylo dosaženo v případě důchodů přiznávaných po roce 2015. Rozhodným obdobím pro stanovení osobního vyměřovacího základu je období, které začíná kalendářním rokem bezprostředně následujícím po roce, v němž pojištěnec dosáhl 18 let věku a končí kalendářním rokem, který bezprostředně předchází roku přiznání důchodu. Do rozhodného období se nadále nebudou zahrnovat kalendářní roky před rokem 1986.²

4. Valorizace vyplácených důchodů.

Zvýšení vyplácených důchodů bude odpovídat růstu indexu spotřebitelských cen a jedné třetině růstu reálných mezd. Základní výměry a procentní výměry vyplácených

¹ Výpočty autorky dle **vládou schváleného návrhu** na změnu redukčních hranic.

² Návrh změny zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

důchodů se zvyšují od splátky důchodu splatné v lednu (pravidelný termín). Ošetřeno i zvyšování důchodů v mimořádném termínu, pokud v období pro zjišťování růstu cen dosáhl růst cen alespoň 5%.

5. Stanovení výše maximálního vyměřovacího základu

Je navrhováno, aby od roku 2012 byla maximálním vyměřovacím základem částka ve výši **48násobku (4násobek měsíčně) průměrné mzdy**. V současné době platí výjimka dočasného opatření pro rok 2010 a 2011, kdy je maximální vyměřovací základ na úrovni 72násobku průměrné mzdy.¹

6. Výše procentní výměry předčasného starobního důchodu.

Navrhuje se snížit procentní výměru starobního důchodu přiznaného dle § 31 zdp za každých i započatých 90 kalendářních dnů z doby ode dne přiznání důchodu do dne dosažení důchodového věku o

- **0,9%** výpočtového základu za období **prvních 360 kalendářních dnů**
- **1,2%** výpočtového základu za období **od 361. do 720.** kalendářního dne a
- **1,5%** výpočtového základu za období **od 721.** kalendářního dne.

Cílem je snížit atraktivnost odchodu do starobního důchodu před dosažením důchodového věku.²

7. Sjednocení věkové hranice pro nárok na starobní důchod.

Navrhováno **pokračovat ve zvyšování důchodového věku u mužů** nadále o 2 měsíce ročně, i po dosažení věku 65 let a to bez stanovení cílové hodnoty důchodového věku. Navrhováno **zrychlit tempo zvyšování důchodového věku u žen** od ročníku narození 1956 na 6 měsíců (ze současných 4 měsíců) ročně. V roce 2041 dojde k úplnému sjednocení věku pro osoby narozené v roce 1975 při dosažení důchodového věku 66 let a 8 měsíců.³ (Nově navrhovaný důchodový věk je přílohou BP - příloha č. 3).

Co se týče stanovení důchodového věku, studie Světové banky tvrdí, že ženy by neměly odcházet dříve do důchodu než muži. Podle ní důchodové systémy řady zemí diskriminují muže pozdějším odchodem do důchodu. Vyšší věková hranice pro muže nemá prý racionální opodstatnění. Muži totiž žijí v průměru kratší dobu než ženy.

¹ Návrh změny zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

² Srov. tamtéž.

³ Srov. tamtéž.

Dřívější odchod do důchodu je nevýhodný i pro ženy, protože kvůli němu přicházejí o možný plat a z toho důvodu mají i nižší důchody.¹

Výhodnější hranice pro odchod do důchodu **pro ženy** byla u nás zavedena v roce 1965. Souběžné zaměstnání a péče o dítě klade na ženu větší nároky než na muže a společnost jí proto umožňuje dřívější odchod do důchodu. Jde však o opatření v podstatně diskriminující. Je diskutabilní, zda není účinnější ženám poskytovat úlevy v době, kdy současně vykonávají zaměstnání a vychovávají děti, než je zvýhodňovat až při vzniku nároku na starobní důchod. Pouze asi polovina důchodových soustav ve světě přiznává ženám nižší důchodový věk. Důvodem pro stanovení stejného důchodového věku pro muže i ženy by měl být i argument, že se ženy dožívají vyššího věku než muži a kombinace delšího věku dožití a dřívějšího odchodu do důchodu má za důsledek to, že ženy pobírají důchod delší dobu než muži.²

8. Zpřísnění podmínek pro nárok na vdovský/vdovecký důchod po uplynutí jednoho roku od smrti manžela. Lhůtu pro možnost opětovného vzniku nároku na vdovský nebo vdovecký důchod se navrhuje zkrátit z pěti let na dva roky pro nárok vzniklé po 31. prosinci 2011.

9. Zrušení nároku na jednorázové vyplacení 12násobku vdovského/vdoveckého důchodu při uzavření nového manželství.

Tento institut, který byl dán do právní úpravy s účinností od 1. ledna 1996, nemá žádné opodstatnění.³

Opatření, která bezprostředně souvisí s nálezem Ústavního soudu (zrušení § 15) by měla nabýt účinnosti dnem 30. září 2011, ostatní změny později (předpokládá se 1.1.2012).

¹ Černá, J., Trinnerová, D., Vacík, A. Právo sociálního zabezpečení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007. s. 37.

² Gregorová, Z., Galvas, M. Sociální zabezpečení. Brno: Masarykova univerzita, 2005. s. 136.

³ Návrh změny zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

4.4 Parametry důchodové reformy

V rámci vládní koalice na poradě ekonomických ministrů dne 17. února 2011 byla uzavřena diskuze o podobě plánované důchodové reformy.

Reforma bude obsahovat možnost **dobrovolného opt-outu** v podobě **vyvedení 3% sociálního pojištění** na soukromé individuální účty občanů u penzijních společností, ale za **podmínky** další dodatečné **vlastní platby občana minimálně ve výši 2%** ze základu pro výpočet odvodu na sociální pojištění. **Vstoupit do dobrovolného systému** budou moci lidé **mladší 35 let**, pokud se takto rozhodnou, jejich rozhodnutí bude nevratné, ze systému nebude možné vystoupit ani do něho vstoupit později než v den 35. narozenin. Do 31.12.2012 se budou moci rozhodnout lidé starší 35 let, zda tento systém využijí či ne.¹

Z kapitalizačního systému individuálních účtů se budou vyplácet **pouze doživotní penze**, úspory nebude možno vybrat jednorázově. Příjemce penze bude moci k doživotní penzi zvolit i pozůstalostní penzi pro svého manžela nebo manželku maximálně vyplácenou po dobu 3 let, tato penze bude vyplácena ve stejné výši, případně může zvolit rentu po dobu nejméně 20 let. V průběhu spoření budou individuální úspory předmětem dědického řízení.

Finanční prostředky na individuálních účtech budou spravovat stávající penzijní fondy, přejdou transformací a přelicencováním. Mohou být založeny i nové penzijní společnosti, pokud zájemci o jejich založení splní zákonem stanovené požadavky. Penzijní společnosti budou muset povinně nabídnout čtyři investiční profily včetně fondu investujícího výhradně do českých státních dluhopisů pro ty občany, kteří preferují jistotu státní garance.²

Bude **zachován stávající systém** dobrovolných úspor na stáří se státním příspěvkem. Výpadek příjmů státního rozpočtu, který vznikne vyvedením 3% sociálního pojištění mimo průběžný systém, ze kterého jsou vypláceny současné důchody, bude financován **zvýšenými příjmy ze sjednocené sazby DPH**, o jejíž výši se zatím jedná.³

¹ Tisková zpráva MPSV ze dne 17.2.2011, dostupná na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/10373/17022011.pdf/cit.22.2.2011>.

² Srov. tamtéž.

³ Srov. tamtéž.

Byla projednána i otázka tzv. mezigenerační solidarity, řešení by spočívalo v převodu 1% vyměřovacího základu potomků vůči rodičům, kteří jsou již ve starobním důchodu.

MPSV považuje návrh důchodové reformy za rozumný kompromis, který nabídne alternativu pro každého jednotlivce. Komu vyhovuje současný systém, nemusí nic měnit a ten, kdo se bude chtít na stáří lépe finančně zajistit, bude mít nyní možnost. MPSV argumentuje na obhajobu důchodové reformy demografickým vývojem, který je neúprosný, průběžný systém financování důchodů je neudržitelný bez výrazně se zvyšujících odvodů nebo výrazně se zvyšujícím věkem odchodu do důchodu.¹

Jako **opatření vedoucí ke stabilizaci a stabilitě** je navrhováno zrušení příspěvku na státní politiku zaměstnanosti (1,2% mzdy) a zrušení povinného příspěvku na úrazové pojištění (0,6% mzdy), zvýšení daňové slevy na každé dítě v rodině o 250 Kč. Důchodcům by navýšení DPH měla vyrovnat povinná valorizace důchodů, mělo by dojít i k valorizaci životního minima a tím pádem i ke zvýšení dávek v hmotné nouzi. Finanční prostředky, které přibudou do státního rozpočtu z důvodu sjednocení sazeb DPH, by měly směřovat na tato prorůstová opatření.²

MPSV uvádí tyto důvody reformy:

Současný důchodový systém je

- **nediverzifikovaný** (cca 95% příjmů důchodců je financováno ze základního důchodového pojištění)
- **solidární/rovnostářský**³

Je nezbytné pro zajištění finanční rovnováhy průběžně financovaného základního důchodového pojištění

- **pokračovat v postupných parametrických úpravách** průběžného systému
- **doplnit ho o tzv. kapitalizační pilíř**

¹ Tisková zpráva MPSV ze dne 22.2.2011, dostupná na <http://www.mpsv.cz/files/clanky/10406/22022011.pdf>/cit.25.2.2011.

² Srov. tamtéž.

³ Příloha tiskové zprávy MPSV ze dne 22.2.2011, dostupná na http://www.mpsv.cz/files/clanky/10407/22022010_pl.pdf/cit. 25.2.2011.

Záměrem vlády je v co nejvyšší míře respektovat závěry tzv. „Bezděkovy komise“ k reformě důchodového systému.

- je snaha zvýšit diverzifikaci příjmů budoucích důchodců
- zajistit co nejnižší dopady na nejzranitelnější skupiny obyvatel
- nový kapitalizační pilíř by měl splňovat požadavky maximální bezpečnosti svěřených finančních prostředků

Důchodová reforma je nyní ve **stadiu základního koncepčního rozhodnutí**, bude následovat její **legislativní zpracování**. S novým způsobem spoření v kapitálovém pilíři se počítá k 1. lednu 2013.¹

4.5 Dílčí závěr

Nastavení nových „redukčních hranic“ si vyžádalo zrušení příslušného ustanovení zákona o důchodovém pojištění Ústavním soudem. V zásadě souhlasím s tím, že pojištěnci, kteří dosahovali vysokých příjmů a odváděli vyšší pojistné na sociální zabezpečení, mají mít úměrně k tomu vypočtenou odpovídající částku důchodu. Ústavní soud § 15 sice zrušil, ale nenařídil, jakým způsobem má ke změně redukčních hranic dojít. Nesouhlasím proto s tím, že na úkor zvýšení důchodů vysokopříjmových osob dojde po 30. září 2011 ke snížení důchodů většiny budoucích důchodců. Vláda sice uvádí, že snížení bude postupně rozloženo do pětiletého období, aby důchodci byli změnou zasaženi co minimálně, přesto si trůfám odhadnout a tvrdit, že velký počet osob s průměrnými příjmy bude raději žádat o předčasný starobní důchod do 29. září 2011 za účinnosti stávajících redukčních hranic a platného způsobu výpočtu důchodů, nežli by vyčkávali s podáním žádosti o řádný starobní důchod po 30. září 2011 – viz srovnávací výpočet autorky v podkapitole 4.5. Argumentaci ze strany MPSV, že nově vyměřované důchody po 30. září 2011 se de facto nesníží díky lednové valorizaci, nepovažuji za příliš správnou. Valorizace by byla samozřejmě vyšší, pokud by byla počítána z vyšší procentní částky důchodu. V plném rozsahu finanční rozdíl, který přinese nový výpočet, valorizace nenahradí.

¹ Příloha tiskové zprávy MPSV ze dne 22.2.2011, dostupná na http://www.mpsv.cz/files/clanky/10407/22022010_pl.pdf/ cit. 25.2.2011.

Po prostudování nálezů Ústavního soudu ze dne 16. dubna 2010 jsem nikde nevyčetla, že by Ústavní soud doporučoval nebo přímo nařizoval, aby se současně zrušeným § 15 zákona o důchodovém pojištění byla navržena i řada dalších zásadních opatření a změn. Ať už se jedná o další postupné navyšování důchodového věku, zpřísnění podmínek výpočtu předčasných starobních důchodů, zkrácení ochranné doby pro další výplatu pozůstalostních důchodů z pěti na dva roky aj. Tyto a mnohé další změny mají sice nabýt účinnosti až dnem 1.1.2012, nicméně se je vláda snažila projednat už v souvislosti se zrušením redukčních hranic.

Nejsem ekonom ani analytik, tak mně nezbyvá nic jiného než vládě věřit, že schválení těchto změn v rámci „malé důchodové reformy“ bylo opravdu již nyní nutné.

Empirická část

5. Cíl výzkumu, stanovení hypotéz

Téma mé bakalářské práce jsem zaměřila na důchodové zabezpečení, na udržitelnost stávajícího důchodového systému a na připravovanou důchodovou reformu. Na poslední uvedené jsem se orientovala i v empirické části bakalářské práce. Mým cílem bylo zjistit názory občanů na plánovanou důchodovou reformu, na spoření v soukromých penzijních fondech, na připravované změny v důchodovém pojištění.

V souladu s těmito cíly jsem stanovila následující hypotézy:

H1: Mladí lidé chápou nutnost spolupodílet se na financování svého budoucího důchodu a nečekají jen důchod od státu.

H2: Mladá generace ve věku 21-30 let je méně informována o připravovaných změnách v důchodovém pojištění než starší generace.

H3: 80% občanů nesouhlasí se zavedením povinného spoření do soukromých fondů.

První dvě hypotézy byly zaměřeny na cílovou skupinu osob ve věku 21-30 let, třetí hypotéza byla stanovena obecně, bez určení konkrétní cílové skupiny respondentů.

5.1 Metoda výzkumu

K ověření nebo vyvrácení stanovených hypotéz a ke sběru dat jsem použila nejrozšířenější metodu kvantitativního výzkumu – dotazník (viz příloha č. 4), pomocí kterého lze poměrně snadno a v krátkém časovém úseku získat potřebná data. Otázkami, položenými v dotazníku, jsem se snažila zjistit, jak se změnou nezávisle proměnné (respondenti – muži a ženy různého věku v okrese Břeclav) mění závisle proměnná (jejich názory na důchodovou reformu).

Dotazník byl regionálně zaměřen na Jihomoravský kraj, konkrétně okres Břeclav. Jeho vyplnění respondenty proběhlo v době od 31.1.2011 do 20.2.2011. Před samotným oslovením respondentů jsem provedla i **předvýzkum**, kterým jsem chtěla na deseti náhodně vybraných osobách ověřit srozumitelnost otázek. Na základě výsledků předvýzkumu jsem upravila znění dvou otázek a následně bylo osloveno prostým náhodným výběrem 135 respondentů (dotazníky byly rozdány rodinným příslušníkům mých spolupracovníků a jejich známým, o část distribuce byly požádány moje dvě děti, vysokoškoláci ve věku 21 – 30 let). Návratnost vyplněných dotazníků byla stoprocentní, zpět byly vráceny všechny výtisky.

Z celkového počtu **135 respondentů** odpovídalo na otázky uvedené v dotazníku **62 mužů a 73 žen**. Co se týče věku respondentů - 2 respondenti byli ve věku 15-20 let, **největší skupinu (48 respondentů)** tvořili mladí lidé ve věku **21-30 let** (na tuto cílovou skupinu jsem se zaměřila i při stanovení prvních dvou hypotéz). Druhou nejpočetnější skupinou byli lidé ve věku 31 – 40 let, těchto vyplnilo dotazník 32. Osob ve věku 41 – 50 let dotazník vyplnilo 28, 20 respondentů bylo ve věkové kategorii 51 – 60 let. Nejméně početnou skupinou byli občané ve věku 61 let a starší – těchto vyplnilo dotazník 5.

Nejvíce respondentů uvedlo jako nejvyšší dosažené **vzdělání středoškolské (49)**, absolventů **vysoké školy** vyplnilo dotazník **41**, **30** respondentů bylo **vyučených**, **15** jich uvedlo **střední odborné učiliště s maturitou**.

Z celkového počtu 135 respondentů bylo **101 zaměstnanců**, **14 OSVČ** (osob samostatně výdělečně činných), **11** respondentů bylo **studujících**, **4** dotazníky vyplnili **důchodci**, **3** ženy byly t.č. na **mateřské dovolené** a **2** osoby uvedly, že jsou **nezaměstnané**.

V úvodní části dotazníku byly položeny 4 otázky, kterými jsem zjišťovala tzv. tvrdá data – pohlaví respondenta, věk, nejvyšší dosažené vzdělání a zaměstnání. Samotný dotazník obsahoval 12 uzavřených otázek a 2 otázky polozavřené (otázka č. 7 a 12) ke zjištění názorů respondentů na důchodovou reformu.

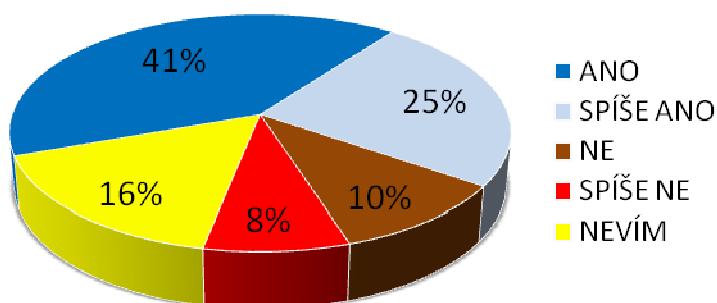
Znění otázek uvedených v dotazníku:

1. **Jste přesvědčeni o nutnosti důchodové reformy?**
2. **Jste dostatečně informováni o připravovaných změnách v důchodovém systému?**
3. **Zhoršila by připravovaná důchodové reforma Vaši životní úroveň?**
4. **Myslíte si, že bez přijetí důchodové reformy hrozí budoucím důchodcům chudoba?**
5. **Měl by si občan spořit na důchod sám a nespoléhat jen na stát?**
6. **Souhlasíte se zavedením povinného spoření na důchod dnešních čtyřicátníků a mladší generace do soukromých penzijních fondů, tak jak je vládou navrhováno?**
7. **Máte uzavřeno penzijního připojištění? Pokud jste odpověděli „ano“, jaká je výše spořicí částky ?**
8. **Myslíte si, že současné vyplácené důchody jsou dostačující k zajištění důstojného života seniorů (průměrná výše starobního důchodu k 30.9.2010 byla 10 503 Kč)?**
9. **Máte představu o tom, jaká bude výše Vašeho budoucího důchodu?**
10. **Požádali byste o předčasný starobní důchod i za zprísněných podmínek, než které platí dosud?**
11. **Souhlasíte s dalším postupným zvyšováním důchodového věku?**
12. **Jaký věk považujete za únosný pro odchod do důchodu? /vepište věk/**
13. **Máte povědomí o tom, že po 30.9.2011 dojde ke změně způsobu výpočtu důchodů?**
14. **Myslíte si, že je třeba zpřísnit podmínky pro nárok na výplatu vdovských a vdoveckých důchodů?**

5.2 Analýza výzkumu

Otázka č. 1 : Jste přesvědčeni o nutnosti důchodové reformy?

	Počet odpovědí	
ANO	55	41%
SPÍŠE ANO	33	25%
NE	14	10%
SPÍŠE NE	11	8%
NEVÍM	22	16%
	135	100%

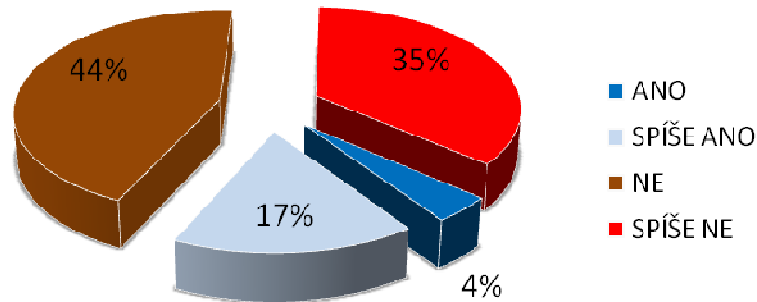
Přestože je vládě vytýkáno, že lidem je důchodová reforma a její důvody nedostatečně vysvětlovány, přesto 41% respondentů je o nutnosti důchodové reformy pevně přesvědčeno a 25% se k této odpovědi přiklání, celkem tedy 66% se staví kladně k otázce nutnosti důchodové reformy. 18% dotazovaných si myslí, že důchodová reforma není nutná (10% je zásadně proti, 8% se k záporné odpovědi přiklání).

Otázka č. 2 : Jste dostatečně informováni o připravovaných změnách v důchodovém systému?

Tato položená otázka a dále i otázky č. 3 a 4 souvisí s hypotézou č. 2 (Mladá generace ve věku 21-30 let je méně informována o připravovaných změnách v důchodovém pojištění než starší generace). Při vyhodnocení odpovědí jsem se snažila porovnat názory cílové skupiny - mladých lidí ve věku 21-30 let se skupinou respondentů ve věku 31 let a starších.

Věk 21 – 30

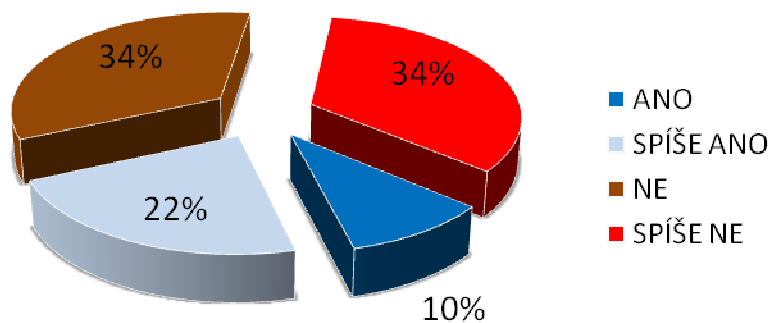
	Počet odpovědí	
ANO	2	4%
SPÍŠE ANO	8	17%
NE	21	44%
SPÍŠE NE	17	35%
	48	100%

Z celkového počtu 48 respondentů ve věku 21-30 let pouze 21% mladých lidí odpovědělo, že jsou dostatečně informováni o připravovaných změnách v důchodovém systému nebo se ke kladné odpovědi přiklánějí, zatímco 79% z nich nemá nebo spíše nemá dostatek informací k této problematice.

Věk 31 – 61 a více

	Počet odpovědí	
ANO	8	10%
SPÍŠE ANO	19	22%
NE	29	34%
SPÍŠE NE	29	34%
	85	100%

Ve věkové skupině osob 31 let a starších (celkem 85 respondentů) 32% odpovědělo, že jsou dostatečně informováni o připravovaných změnách, které čeká důchodový systém, nebo se ke kladné odpovědi přiklání. Celkem 68% respondentů uvádí, že není dostatečně informováno nebo spíše není informováno.

V cílové skupině respondentů ve věku 21-30 let jsem provedla i analýzu odpovědí podle pohlaví dotazovaných a dle dosaženého vzdělání.

Věk 21 - 30; Muži

	Počet odpovědí	
ANO	0	0%
SPÍŠE ANO	5	25%
NE	9	45%
SPÍŠE NE	6	30%
	20	100%

Věk 21 - 30; Ženy

	Počet odpovědí	
ANO	2	7%
SPÍŠE ANO	3	11%
NE	12	43%
SPÍŠE NE	11	39%
	28	100%

Na otázku odpovídalo 20 mužů a 28 žen ve věku 21-30 let. 75% mužů uvedlo, že nemají nebo spíše nemají informace o plánovaných změnách důchodového systému, 25% mužů uvedlo v odpovědi, že spíše informace mají, žádný z nich jednoznačně nevedl, že má dostatečné informace o připravovaných změnách. Také 82% žen v tomto věku odpovědělo, že nemají nebo spíše nemají potřebné informace, pouze 18% žen mělo nebo spíše mělo dostatečné informace o připravovaných změnách. Nebyl zásadní rozdíl v odpovědích mužů a žen v této věkové skupině.

Věk 21 - 30; vyučen

	Počet odpovědí	
ANO	0	0%
SPÍŠE ANO	0	0%
NE	1	33%
SPÍŠE NE	2	67%
	3	100%

Věk 21 - 30; SOU s maturitou

	Počet odpovědí	
ANO	0	0%
SPÍŠE ANO	1	100%
NE	0	0%
SPÍŠE NE	0	0%
	1	100%

Věk 21 - 30; SŠ

	Počet odpovědí	
ANO	2	12%
SPÍŠE ANO	1	6%
NE	7	44%
SPÍŠE NE	6	38%
	16	100%

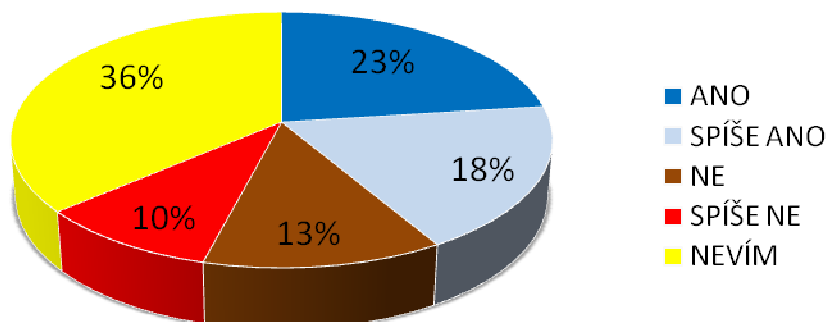
Věk 21 - 30; VŠ

	Počet odpovědí	
ANO	0	0%
SPÍŠE ANO	6	21%
NE	13	47%
SPÍŠE NE	9	32%
	28	100%

Vyučení respondenti v cílové skupině 21-30 let uvedli, že spíše nemají dostatek informací ohledně připravovaných změn v důchodovém systému, absolvent SOU s maturitou spíše měl informace, ze 16 středoškoláků jich 13 uvedlo, že nejsou dostatečně informováni o nadcházejících změnách. Podobný poměr negativních odpovědí byl i u vysokoškolsky vzdělaných respondentů – z 28 jich 22 odpovědělo, že nemají dostatek informací k dané problematice.

Otázka č. 3: Zhoršila by připravovaná důchodová reforma Vaši životní úroveň ?

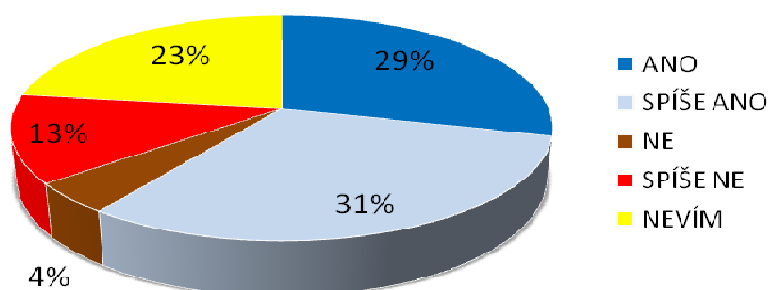
	Počet odpovědí	
ANO	31	23%
SPÍŠE ANO	25	18%
NE	17	13%
SPÍŠE NE	13	10%
NEVÍM	49	36%
	135	100%

Z celkového počtu 135 respondentů jich uvedlo 36% (49 osob) že neví, zda by důchodová reforma zhoršila jejich životní úroveň, což úzce souvisí i s vyhodnocením předchozí otázky – většina respondentů nemá dostatečné informace o připravovaných změnách v důchodovém systému a proto si nedovede ani konkrétně představit, zda by vůbec a do jaké míry důchodová reforma zhoršila jejich životní úroveň. 41% dotazovaných se domnívá, že by došlo ke zhoršení jejich životní úrovně (23% respondentů je převěřeno že ano, 18% respondentů se k této odpovědi přiklání), 23% osob odpovědělo, že by nedošlo nebo spíše nedošlo ke zhoršení jejich životní úrovně.

Otázka č. 4: Myslíte si, že bez přijetí důchodové reformy hrozí budoucím důchodcům chudoba?

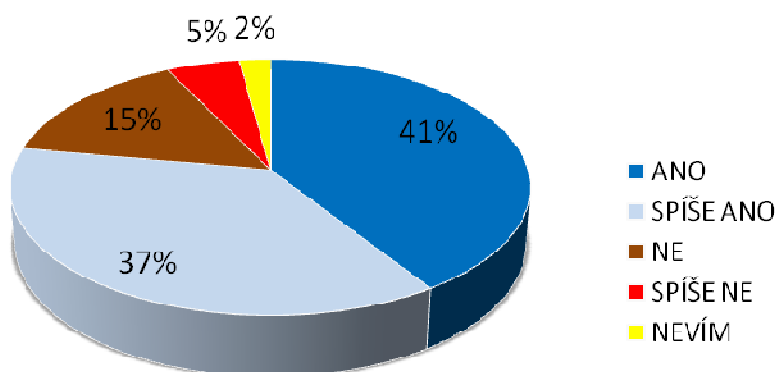
	Počet odpovědí	
ANO	39	29%
SPÍŠE ANO	42	31%
NE	6	4%
SPÍŠE NE	17	13%
NEVÍM	31	23%
	135	100%

Na tuto otázku 60% dotazovaných osob uvedlo, že bez přijetí důchodové reformy by budoucím důchodcům hrozila nebo spíše hrozila chudoba, 17% uvádí negativní nebo spíše negativní odpověď a 23% nezná odpověď na položenou otázku. Většina respondentů ve všech věkových skupinách sice nemá dostatečné povědomí o připravovaných změnách v důchodovém systému a neví, co je očekává, přesto si myslí, že budoucí důchodci by v případě nepřijetí důchodové reformy byli ohroženi chudobou.

Otázka č. 5 : Měl by si občan spořit na důchod sám a nespoléhat jen na stát?

	Počet odpovědí	
ANO	55	41%
SPIŠE ANO	50	37%
NE	20	15%
SPIŠE NE	7	5%
NEVÍM	3	2%
	135	100%

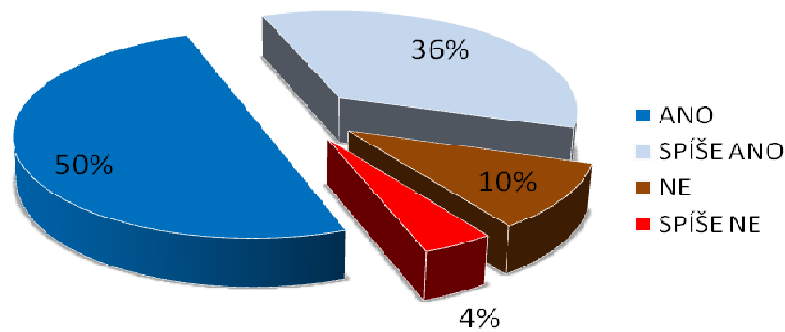

41% z celkového počtu dotazovaných jednoznačně uvádí, že by se člověk neměl spoléhat jen na stát a měl by si na důchod spořit sám, zhruba stejný počet respondentů – 37% se k této odpovědi také přiklání. 15% osob je přesvědčeno, že důchod by měl být financován pouze státem, 5% osob se k této variantě odpovědi přiklání.

U otázky č. 5, která souvisí s hypotézou č.1(Mladí lidé chápou nutnost spolupodílet se na financování svého budoucího důchodu a nečekají jen důchod od státu) , jsem opět analyzovala odpovědi cílové skupiny osob ve věku 21-30 let z hlediska pohlaví a dosaženého vzdělání. S hypotézou č. 1 souvisí i otázka č. 7.

Věk 21 - 30

	Počet odpovědí	
ANO	24	50%
SPIŠE ANO	17	36%
NE	5	10%
SPIŠE NE	2	4%
	48	100%

V cílové skupině 21 – 30 let je 50% respondentů přesvědčeno, že občan by si měl na důchod spořit sám a nespolehat jen na stát a 36% dotazovaných se k této odpovědi přiklání, celkem tedy 86% zastává tento názor. Pouze 14% mladých lidí si myslí, že důchod by měl financovat pouze stát.

Věk 21 - 30; MUŽ

	Počet odpovědí	
ANO	11	55%
SPÍŠE ANO	5	25%
NE	4	20%
SPÍŠE NE	0	0%
	20	100%

Věk 21 - 30; ŽENA

	Počet odpovědí	
ANO	13	46%
SPÍŠE ANO	12	43%
NE	1	4%
SPÍŠE NE	2	7%
	28	100%

80% mužů v této věkové skupině odpovídalo kladně nebo spíše kladně na otázku vlastního financování důchodu a nespolehání se pouze na stát, ženy odpovídaly v témže kladném smyslu v 89%. Poměr kladných odpovědí byl u mužů i žen zhruba stejný.

Věk 21 - 30; Vyučen

	Počet odpovědí	
ANO	0	0%
SPÍŠE ANO	2	67%
NE	1	33%
SPÍŠE NE	0	0%
	3	100%

Věk 21 - 30; SOU s maturitou

	Počet odpovědí	
ANO	0	0%
SPÍŠE ANO	1	100%
NE	0	0%
SPÍŠE NE	0	0%
	1	100%

Věk 21 - 30; SŠ

	Počet odpovědí	
ANO	6	38%
SPÍŠE ANO	7	44%
NE	2	13%
SPÍŠE NE	1	6%
	16	100%

Věk 21 - 30; VŠ

	Počet odpovědí	
ANO	18	64%
SPÍŠE ANO	7	25%
NE	2	7%
SPÍŠE NE	1	4%
	28	100%

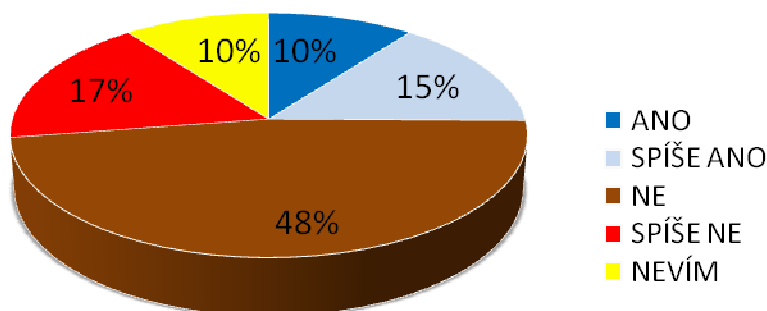
2 vyučení respondenti se vyjádřili pro kladnou odpověď, tedy že by si občan měl spořit na důchod sám a nejen spoléhat na stát, 1 vyučený odpověděl záporně. 1 absolvent SOU s maturitou se vyjádřil kladně. Ze 16 odpovídajících středoškoláků jich 13 (82%) odpovědělo kladně, nebo spíše kladně, vysokoškoláci odpověděli kladně nebo spíše kladně v 89% (z počtu 28 dotazovaných se jich 25 přiklonilo ke kladné odpovědi). Odpovědi vysokoškoláků a středoškoláků mají zhruba stejnou vypovídající hodnotu, jejich názory nebyly diametrálně odlišné.

Otázka č. 6: Souhlasíte se zavedením povinného spoření na důchod dnešních čtyřicátníků a mladší generace do soukromých penzijních fondů, tak jak je vládou navrhováno?

Respondenti na tuto otázku odpovídali v době, kdy ještě nebyly známy parametry důchodové reformy. Většina návrhů politických stran se týkala povinného spoření do penzijních fondů, překvapivě byl však v rámci vládní koalice na jednání ekonomických ministrů dne 17.2.2011 upřednostněn prvek dobrovolnosti ve spoření na důchod v rámci připravované důchodové reformy.

Tato otázka se týká hypotézy č. 3. (80% občanů nesouhlasí se zavedením povinného spoření do soukromých fondů).

	Počet odpovědí	
ANO	14	10%
SPÍŠE ANO	20	15%
NE	64	48%
SPÍŠE NE	23	17%
NEVÍM	14	10%
	135	100%

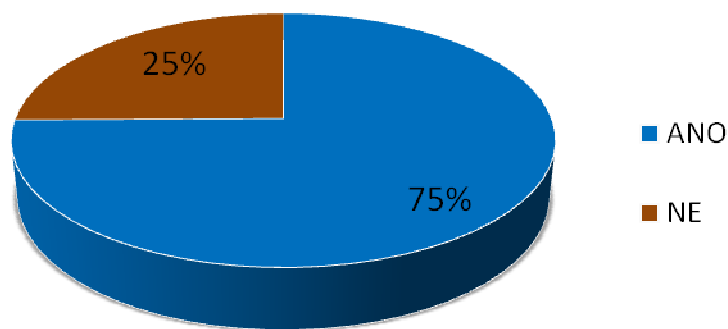

Graf a pomocná tabulka znázorňují přesné počty pěti variant možných odpovědí na tuto otázku, jak v numerickém tak i v procentuálním vyjádření. Při vyhodnocení odpovědi jsem sloučila odpovědi ANO a SPÍŠE ANO do jedné, taktéž odpovědi NE a SPÍŠE NE, neboť je zde evidentní podpora kladné nebo záporné odpovědi.

Z celkového počtu 135 respondentů se proti povinnému spoření do soukromých penzijních fondů vyjádřilo celkem 65% respondentů (48% odpovědělo jednoznačně ne, 17% spíše ne), 25% dotazovaných s povinným spořením souhlasilo (10% opovědělo jednoznačně ano, 15% spíše ano). 10% nemělo na tuto otázku vyhraněný názor a odpovědělo a nepřiklonilo se k žádné odpovědi. I kdybych v teoretické rovině těchto 10% odpovědí respondentů „nevím“ přesunula ke kladným odpovědím, tento součet by dosáhl pouze 75%, nikoliv určených 80% na potvrzení stanovené hypotézy.

Otázka č. 7: Máte uzavřeno penzijní připojištění? Pokud jste odpověděli „ano“, jaká je výše spořicí částky?

	Počet odpovědí	
ANO	101	75%
NE	34	25%
	135	100%

Z celkového počtu 135 respondentů odpovědělo 75% z nich (101 osob), že mají uzavřeno penzijní připojištění, 25% dotazovaných (34 osob) odpovědělo záporně. Nejnižší měsíční spořicí částka činí 100 Kč, nejčastěji uváděná spořicí částka (modus) je 500 Kč měsíčně. Nejvyšší částku 4000 Kč měsíčně spoří vysokoškolsky vzdělaná žena ve věku 41-50 let.

Věk 21 – 30

	Počet odpovědí	
ANO	29	60%
NE	19	40%
	48	100%

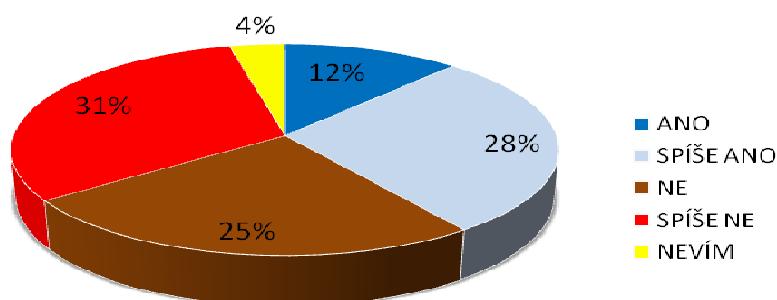
Z 48 respondentů ve věku 21-30 let jich mělo penzijní připojištění uzavřeno 29, nejvíce jich spořilo 500 Kč měsíčně. Nejvyšší částku 2000 Kč měsíčně spoří vysokoškolsky vzdělaný muž, zaměstnanec.

Průměrná výše spořicí částky všech 101 spořících respondentů činí 567 Kč. (Dle statistických údajů Ministerstva financí ČR průměrný měsíční příspěvek účastníka v roce 2010 činil 440 Kč měsíčně).

Otázka č. 8: Myslíte si, že současné vyplácené důchody jsou dostačující k zajištění důstojného života seniorů (průměrná výše starobního důchodu k 30.9.2010 byla 10 503 Kč) ?

Při vyhodnocování této a následujících odpovědí jsem opět sloučila odpovědi typu ANO a SPÍŠE ANO do jedné, taktéž odpovědi NE a SPÍŠE NE – pro lepší přehlednost odpovědí respondentů. Kromě vyhodnocení odpovědi všech respondentů jsem analyzovala i odpovědi dotazovaných ve věku 21-30 let.

	Počet odpovědí	
ANO	16	12%
SPÍŠE ANO	38	28%
NE	34	25%
SPÍŠE NE	42	31%
NEVÍM	5	4%
	135	100%

Z celkového počtu dotazovaných se 40% domnívá, že průměrná výše současných důchodů je dostatečující k zajištění důstojného života seniorů, ovšem 56% je opačného názoru, 4% dotazovaných odpověď na otázku neví.

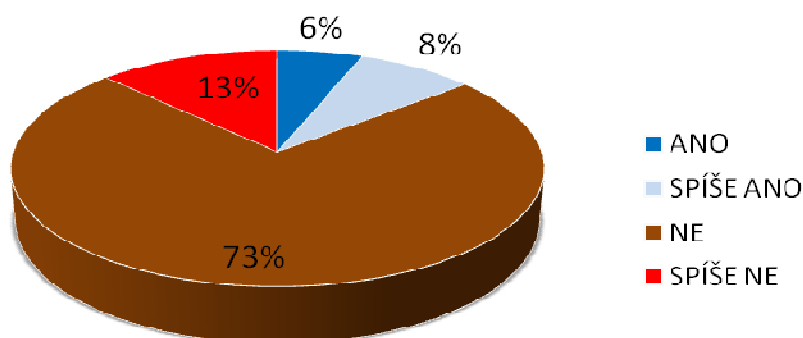
Věk 21 – 30

	Počet odpovědí	
ANO	8	17%
SPÍŠE ANO	14	29%
NE	8	17%
SPÍŠE NE	17	35%
NEVÍM	1	2%
	48	100%

Respondenti ve věkové skupině 21-30 let odpověděli na otázku kladně v 46%, oproti 52% dotazovaných, kteří si myslí, že částka 10 503 Kč není dostatečující pro důstojný život důchodců. Odpovědi nejmladší generace tuto otázku se zásadním způsobem nelišily od odpovědí ostatních respondentů.

Otázka č. 9: Máte představu o tom, jaká bude výše Vašeho budoucího důchodu?

	Počet odpovědí	
ANO	8	6%
SPÍŠE ANO	11	8%
NE	99	73%
SPÍŠE NE	17	13%
	135	100%

Tak jak jsem u této otázky předpokládala, většina z celkového počtu respondentů na ni odpověděla záporně – 86% dotazovaných neví nebo spíše neví, jaká bude výše jejich budoucího starobního důchodu, 14% kupodivu odpovědělo na otázku ano nebo spíše ano.

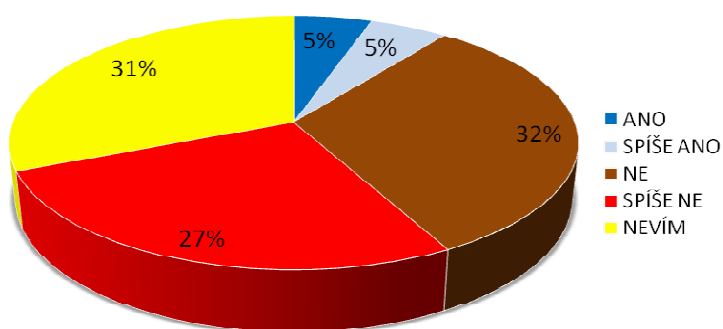
Věk 21 – 30

	Počet odpovědí	
ANO	2	4%
SPÍŠE ANO	4	8%
NE	36	75%
SPÍŠE NE	6	13%
	48	100%

Odpovědi respondentů ve věku 21-30 let téměř kopírovaly odpovědi ostatních respondentů vyššího věku. Zajímavé bylo, že 6 dotazovaných z 48 osob v této cílové skupině odpovědělo, že ví, nebo spíše ví, jaká bude za cca 40 let výše jejich důchodu.

Otázka č. 10: Požádali byste o předčasný starobní důchod i za zpřísněných podmínek, než které platí dosud?

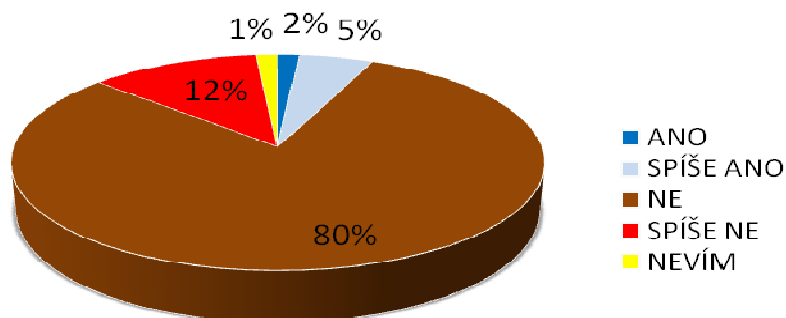
	Počet odpovědí	
ANO	7	5%
SPÍŠE ANO	7	5%
NE	43	32%
SPÍŠE NE	36	27%
NEVÍM	42	31%
	135	100%

Pouze 10% dotazovaných by požádalo o předčasný starobní důchod i za zpřísněných podmínek, které jsou navrhovány pro výpočet výše těchto důchodů, 59% dotazovaných by za těchto okolností o předčasný starobní důchod nepožádalo nebo spíše nepožádalo, 31% respondentů se t.č. nedokáže rozhodnout.

Otázka č. 11: Souhlasíte s dalším postupným zvyšováním důchodového věku?

	Počet odpovědí	
ANO	2	2%
SPÍŠE ANO	7	5%
NE	108	80%
SPÍŠE NE	16	12%
NEVÍM	2	1%
	135	100%

S dalším postupným zvyšováním důchodového věku souhlasí nebo spíše souhlasí pouze 7% dotazovaných, 80% respondentů je zásadně proti navyšování věku odchodu do důchodu, 12% se k záporné odpovědi přiklání.

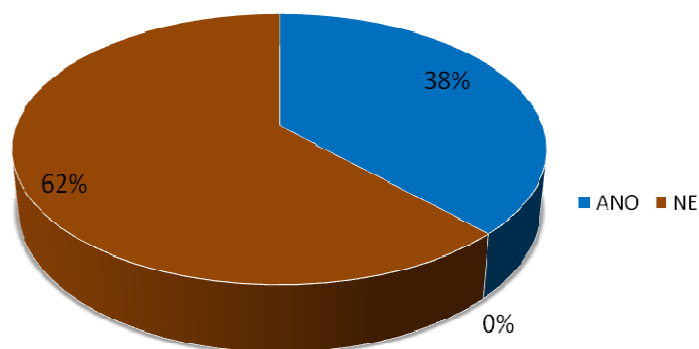
Otázka č. 12: Jaký věk považujete za únosný pro odchod do důchodu? /vepište věk/

	Průměrný věk (zaokrouhleno na celé roky)
žena:	59
muž:	61
Věk 21-30:	60

Průměrný důchodový věk u žen uváděli respondenti 59 let , u mužů 61 let. Z celkového počtu 135 respondentů jich 17 uvádělo únosný věk pro odchod ženy do důchodu v 55 letech (popř. podle počtu vychovaných dětí), 66 respondentů považuje vhodný důchodový věk pro muže 60 let – čili nastavili věkové hranice platné do roku 1995. Respondenti ve věku 21-30 let považují průměrný věk pro odchod do důchodu u mužů i u žen 60 let.

Otázka č. 13: Máte povědomí o tom, že po 30. 9. 2011 dojde ke změně způsobu výpočtu důchodů?

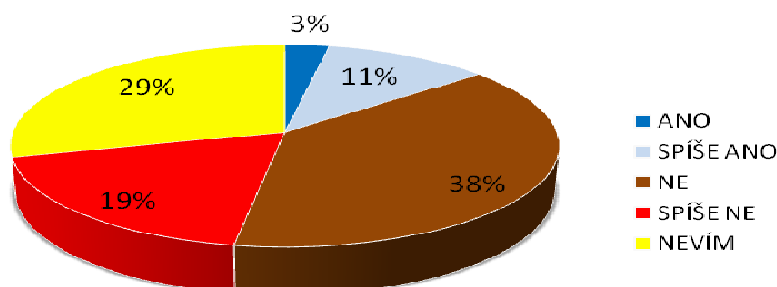
	Počet odpovědí	
ANO	51	38%
NE	84	62%
	135	100%

O tom, že po 30. 9.2011 dojde ke změně způsobu výpočtů má povědomí 38% dotazovaných, 62% respondentů se k odpovědi vyjádřilo záporně. Počet negativních odpovědí koresponduje s tím, že 68% respondentů není dostatečně informováno o připravovaných změnách v důchodovém systému.

Otázka č. 14: Myslíte si, že je třeba zpřísnit podmínky pro nárok na výplatu vdovských a vdoveckých důchodů?

	Počet odpovědí	
ANO	4	3%
SPÍŠE ANO	15	11%
NE	52	38%
SPÍŠE NE	25	19%
NEVÍM	39	29%
	135	100%

Pro zprísnění podmínek pro nárok na výplatu vdovských a vdoveckých důchodů se vyslovilo 14% respondentů, 57% dotazovaných se staví proti zprísnění podmínek pro výplatu pozůstalostních důchodů, 29% respondentů se k odpovědi neumí vyjádřit.

5.3 Zhodnocení výzkumu

V empirické části bakalářské práce jsem se snažila zjistit, zda mají občané povědomí o plánované důchodové reformě a připravovaných změnách v důchodovém pojištění. Na základě získaných a zpracovaných výsledků mohu v souvislosti se stanovenými hypotézami předložit následující závěry:

H1 : Mladí lidé chápou nutnost spolupodílet se na financování svého budoucího důchodu a nečekají jen důchod od státu.

V cílové skupině 21 – 30 let je 86% respondentů přesvědčeno, že občan by si měl na důchod spořit i sám a nespolehat jen na stát. 60% respondentů z této věkové skupiny má již uzavřeno penzijní připojištění. **Hypotéza byla potvrzena.**

H2 : Mladá generace ve věku 21 – 30 let je méně informována o připravovaných změnách v důchodovém pojištění než starší generace.

Ze zpracovaných odpovědí vyplynulo, 79 % mladých lidí ve věku 21-30 let není dostatečně informováno o připravovaných změnách v důchodovém pojištění, oproti 68% neinformovaných respondentů ve skupině osob 31 let a starších. **Hypotéza byla potvrzena.**

H3 : 80% občanů nesouhlasí se zavedením povinného spoření do soukromých fondů. Z celkového počtu 135 respondentů se proti povinnému spoření do soukromých penzijních fondů vyjádřilo celkem 65%. **Hypotéza byla vyvrácena.**

Dotazníkem, vyplněným respondenty v okrese Břeclav, byly zjištěny tyto údaje:

- 66% všech respondentů se staví kladně k otázce nutnosti důchodové reformy
- Mladá generace je méně informována o připravovaných změnách v důchodovém pojištění – 79% z nich nemá dostatek informací.
- 41% dotazovaných se domnívá, že by důchodová reforma zhoršila jejich životní úroveň
- 60% respondentů je toho názoru, že bez přijetí důchodové reformy by hrozila budoucím důchodcům chudoba

- 78% všech respondentů je přesvědčeno, že občan by si měl na důchodu spořit i sám a nespolehat jen na stát.
- Proti povinnému spoření do soukromých penzijních fondů se vyjádřilo 65% dotazovaných.
- 75% respondentů má uzavřeno penzijní připojištění, průměrná měsíční spořicí částka je 567 Kč.
- Přes polovinu dotazovaných (56%) se domnívá, že částka 10 503 Kč je dostačující k zajištění důstojného života seniorů.
- 86% respondentů neví, jak bude vypadat výše jejich budoucího důchodu.
- Pouze 10% dotazovaných by požádalo o předčasný starobní důchod za zprísňených podmínek, než které platí dosud.
- Proti dalšímu navyšování důchodového věku se zásadně staví 80% oslovených osob.
- Za optimální věk pro odchod ženy do důchodu považují respondenti věk 59 let, u mužů 61 let.
- 62% dotazovaných uvedlo v dotazníku, že neví, že po 30.9.2011 dochází ke změně výpočtu důchodů.
- Proti zpřísnování podmínek pro další výplatu pozůstalostních důchodů se vyslovilo 57% respondentů.

Protože byla data získána pouze v určitém regionu (okres Břeclav), není možno konstatovat, že závěry hypotéz a výsledky výzkumu se dají zobecnit na celou populaci. Mnou oslovený vzorek respondentů však zastává výše uvedené názory, které jsem zpracovala a vyhodnotila z jejich odpovědí na otázky uvedené v dotazníku.

Domnívám se, že vhodně byla zvolena i metoda výzkumu - dotazník. V poměrně krátkém časovém období byla touto formou kvantitativního výzkumu získána potřebná data, dotazník zaručoval anonymitu respondentů a odpovídal požadavkům validity a reliability. Míra spolehlivosti metody byla do jisté míry dána i stoprocentní návratností distribuovaných dotazníků – pokud by se respondenti výzkumu nehodlali zúčastnit, nemuseli dotazníky vracet zadavateli.

Závěr

V důchodovém pojištění postupně docházelo ke zpřísnování podmínek a základních parametrů pro přiznávání důchodů a pro jejich výpočty. Průřezem čtyřmi srovnávanými právními úpravami, které se týkají důchodového pojištění, jsem v bakalářské práci nastínila, v jakých hlavních kriteriích se jednotlivé předpisy lišily a jaký měly dopad pro pojištěnce. Ať už šlo o zásadní změny v důchodovém systému, které přišly s rokem 1996, tedy s účinností zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, či tzv. parametrické změny, které můžeme označit za první kroky plánované důchodové reformy, které nastoupily od 1. ledna 2010 s novelou zákona o důchodovém pojištění. Od 1. ledna 1996 je postupně navyšován důchodový věk jak u mužů tak i u žen, u žen je navyšován rychlejším tempem. Dochází ke zpřísnování podmínek pro přiznávání předčasných starobních důchodů, zhoršují se i podmínky pro další výplatu vdovských a vdoveckých důchodů. S parametrickými změnami dochází k dalšímu prodlužování důchodového věku, postupně je prodlužována i potřebná povinná doba pojištění z 25 let až na 35 let u pojištěnců, kteří dosáhnou důchodového věku po roce 2018. Opětovně jsou zpřísněny podmínky pro výpočet předčasných starobních důchodů s cílem snížit jejich atraktivnost. Došlo také k zásadním zpřísnujícím změnám v hodnocení zdravotního stavu v souvislosti s posuzováním invalidity.

Tyto již probíhající změny byly přijaty z důvodu neudržitelnosti a neúnosnosti stávajících pravidel pro přiznávání důchodů s ohledem na budoucí důchodový systém, demografický vývoj společnosti a ekonomickou situaci státu.

Ve své bakalářské práci jsem zabývala i tématem důchodové reformy. Jsme již několik let z různých zdrojů informováni o tom, že je nutno změnit současný důchodový systém, že průběžný systém financování důchodů je dlouhodobě neudržitelný a je nutno přijat zásadní opatření, byť pro většinu z nás nepopulární. Jsou nám předkládány statistiky, odhady, demografické vývoje, které poukazují na rostoucí počet důchodců, na zvyšující se pravděpodobnou dobu dožití. Do budoucna údajně nebude pro náš státní rozpočet únosné spoléhat se jen výplatu penzí od státu. O nutnosti důchodové reformy se hovořilo již řadu let, žádná z vlád však tuto otázku nedořešila do konce a zůstalo pouze u návrhů. Nyní je však zřejmé, že se nacházíme od reformy penzijního systému velmi blízko, ať se nám to líbí či ne.

Co se týče návrhu podoby důchodové reformy, bylo upuštěno od povinného spoření do soukromých penzijních fondů a schválen systém dobrovolnosti. Vláda předpokládá, že i v případě dobrovolného spoření do kapitalizačního pilíře této možnosti využije 50% populace, které se bude reforma dotýkat, ať už mladších 35 let nebo i starších. A rozhodnutí je určitě čeká. Hlavně mladou generaci, která se do budoucna nebude moci spoléhat jen na státem garantovaný důchod z průběžného systému, protože tento nebude dosahovat takového poměru ke mzdě jako je tomu dnes. Tomu, kdo se rozhodne pro opt-out, čili vyvedení určitých procent sociálního pojištění do penzijních fondů, bude údajně úměrně krácena procentní výměra důchodu z průběžného státního systému. Nebude tedy tento občan právě tímto znevýhodněn? Dobrovolně do systému vstoupí a odměnou mu bude zkrácený důchod ze státního systému. A ten, kdo se z jakéhokoliv důvodu pro nový systém spoření na důchod nerozhodne, má opravdu v seniorském věku počítat s chudobou? Nezanedbatelná zůstává i otázka důvěry v nově vzniklé soukromé penzijní fondy a návratnost vložených finančních prostředků.

Nejsem odpůrcem důchodové reformy, ale jsem toho názoru, že pokud by tato proběhla již v době, kdy byl ve státním rozpočtu k dispozici finanční kapitál z privatizace, nemuselo dojít k jejímu financování zvýšením DPH a dalšími nepopulárními opatřeními. Příjmy z pojistného na důchodové a nemocenské pojištění jsou součástí státního rozpočtu, v rámci kterého pak dochází k dalšímu přerozdělování výdajů. Česká správa sociálního zabezpečení má téměř stoprocentní výběr pojistného a přesto na výplatu důchodů ze státního rozpočtu obdrží stejný objem financí, bez ohledu na to, kolik na pojistném na sociální zabezpečení v předchozím období vybrala.

Jedním z cílů mé bakalářské práce bylo zjistit a analyzovat názory občanů na důchodovou reformu. Výsledky výzkumu přinesly mnohá zajímavá zjištění, ať už to, že více než polovina dotazovaných shledává důchodovou reformu nutností, či skutečností, že mladá generace se zodpovědně staví k financování svého budoucího důchodu a nechce jen spoléhat na důchod od státu. Snad tyto získané údaje aspoň částečně odkryjí pohled veřejnosti na tuto problematiku.

Důchodová reforma je pro nás zatím velkou neznámou a teprve čas ukáže, do jaké míry splní to, co je od ní očekáváno.

Resumé

Ve své bakalářské práci jsem se věnovala tématu důchodového zabezpečení v České republice a připravované reformě stávajícího důchodového systému.

Úvodní kapitola pojednává všeobecně o vývoji sociálního zabezpečení a dále přináší průřez předpisy důchodového pojištění od roku 1964 do současnosti, včetně porovnání právních úprav v některých základních parametrech.

Druhá kapitola popisuje důchodový systém, zabývá se penzijním připojištěním, fungováním stávajících penzijních fondů a uvádí základní principy penzijního připojištění.

Třetí kapitola bakalářské práce předkládá základní principy důchodového pojištění, nastiňuje situaci ohledně návrhu na zrušení tzv. redukčních hranic, ke kterému došlo na základě nálezu Ústavního soudu.

Teoretická část je zakončena čtvrtou kapitolou, která přináší pohled na důchodovou reformu – zabývá se přípravou na ni, uvádí parametry důchodové reformy, s jejímž zavedením se počítá od 1. ledna 2013. Tato kapitola popisuje zatím vládou schválené změny v důchodovém pojištění – tzv. „malou důchodovou reformu“.

Pátou kapitolu, empirickou část bakalářské práce, jsem věnovala výzkumu, jehož cílem bylo zjistit názory občanů v okrese Břeclav na změny v důchodovém pojištění a připravovanou důchodovou reformu. V závěru kapitoly jsou shrnuty výsledky výzkumu, včetně potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

Anotace

Bakalářská práce se zabývá důchodovým zabezpečením – jeho vývojem, systémem, plánovanými změnami v důchodovém pojištění a také v současnosti tolik aktuální důchodovou reformou. V práci byl uveden stručný vývoj sociálního zabezpečení, předložen průřez předpisy důchodového pojištění od roku 1964 do současnosti, včetně porovnání těchto právních úprav. Dále byl analyzován a popsán současný důchodový systém a fungování stávajících penzijních fondů. Byly nastíněny změny v důchodovém pojištění, které nás čekají od 30. září 2011 a uvedeny základní parametry důchodové reformy. Empirická část bakalářské práce byla zaměřena na zjištění názorů občanů na důchodovou reformu a na potvrzení či vyvrácení stanovených hypotéz.

Klíčová slova

Důchodové zabezpečení, zákon o důchodovém pojištění, parametrické změny, penzijní připojištění, penzijní fondy, redukční hranice, důchodová reforma.

Annotation

This bachelor's thesis deals with the old-age pension scheme – its development, system, planned changes in the pension insurance and the pension reform that is so much discussed in the recent time. Then a brief description of the development of social security is stated in the thesis. An overview of regulations of pension insurance from 1964 till the present is provided, including a comparison of these legal regulations. Further, the current pension scheme and effectiveness of the current pension funds is analysed and described. Changes in the pension insurance which will be implemented from 30th September 2011 are outlined and the basic parameters of the pension reform are introduced. The empirical part of the bachelor's thesis is aimed at determination of citizens' opinion about the pension reform and confirmation, or refutation, of defined hypotheses.

Keywords

Old-age pension scheme, pension insurance act, disability pension, parametric amendments, additional pension insurance, pension funds, reduction boundaries, pension reform.

Použitá literatura a informační zdroje

Tištěné zákony

1. Zákon č. 101/1964 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.
2. Zákon č. 121/1975 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 235/1992 Sb., o zrušení pracovních kategorií a o dalších změnách v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů
5. Smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení, č. 228/1993 Sb.
6. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 24/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů
8. Nález Ústavního soudu č. 135/2010 Sb., ze dne 16. dubna 2010
9. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.
10. Zákon č. 42/1994 Sb., o penzijním připojištění se státním příspěvkem, ve znění pozdějších předpisů

Literatura

11. Černá, J., Trinnerová, D., Vacík, A. *Právo sociálního zabezpečení*. 2. rozšířené vydání. Plzeň: Aleš Čeněk, 2007, 231 s. ISBN 978-80-7380-019-2.
12. Gregorová, Z., Galvas, M. *Sociální zabezpečení*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2005, 280 s. ISBN 80-210-3686-9.
13. Kolektiv autorů. *Důchodové zabezpečení občanů*. Výklad zákona č.100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení. 1. vydání. Praha: Ministerstvo zdravotnictví a sociálních věcí ČSR, 1989, s. 323.

14. Příb, J., Voříšek, V. *Důchodové pojištění v České republice*. Olomouc: ANAG, 1996, 285 s. ISBN 80-85646-37-4.
15. Příb, J. *Kdy do důchodu a za kolik*. 11. aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing, 2010, s. 128. ISBN 978-80-247-3292-3.
16. Radvan, E., Vavřík, M. *Metodika psaní odborného textu a výzkum v sociálních vědách*. Brno: IMS, 2009.
17. Tröster, P. a kol. *Právo sociálního zabezpečení*. 4. přepracované a doplněné vydání. Praha: C.H. Beck, 2008, s. 367. ISBN 978-80-700-032-4.

Použité zdroje

18. Návrh změny zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění.
19. Návrh na řešení dopadů nálezu Ústavního soudu. MPSV ČR.
20. Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha, č. 10/2009.
21. Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha, č. 11/2009.
22. Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha, č. 6/2010.
23. Národní pojištění, odborný měsíčník ČSSZ Praha, č. 12/2010.
24. Změny v důchodovém pojištění od 1. ledna 2010. Informační brožura ČSSZ Praha, 2009.
25. 80 let sociálního pojištění. Publikace ČSSZ Praha: Odbor komunikace, 2004.

Jiné informační zdroje

26. www.mpsv.cz
27. www.mpsv.cz - Tisková zpráva MPSV ze dne 17.2.2011
28. www.mpsv.cz - Tisková zpráva MPSV ze dne 22.2.2011, příloha tiskové zprávy MPSV ze dne 22.2.2011
29. www.mfcr.cz
30. www.vlada.cz
31. www.anopress.cz

Seznam příloh

Příloha č. 1 Důchodový věk platný od 1.1.2010

Příloha č. 2 Základní parametry nového nastavení pro výpočet důchodu po 30.9.2011

Příloha č. 3 Nově navrhovaný důchodový věk

Příloha č. 4 Dotazník

Příloha č. 1
Důchodový věk platný od 1.1.2010

Rok narození	Důchodový věk činí u						
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí					
		0	1	2	3	4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r	61r+8m	60r+4m	59r	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+4m	62r	60r+8m	59r+4m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+8m	62r+4m	61r	59r+8m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	62r+8m	61r+4m	60r	60r	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r	61r+8m	60r+4m	60r+4m	59r
1961	64r+4m	64r+4m	63r+4m	62r	60r+8m	60r+8m	59r+4m
1962	64r+6m	64r+6m	63r+8m	62r+4m	61r	61r	59r+8m
1963	64r+8m	64r+8m	64r	62r+8m	61r+4m	61r+4m	60r
1964	64r+10m	64r+10m	64r+4m	63r	61r+8m	61r+8m	60r+4m
1965	65r	m	64r+8m	63r+4m	62r	62r	60r+8m
1966	65r	65r	65r	63r+8m	62r+4m	62r	61r
1967	65r	65r	65r	64r	62r+8m	62r	61r+4m
1968	65r	65r	65r	64r	63r	62r	61r+8m

Zdroj: Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

Příloha č. 2**Základní parametry nového nastavení pro výpočet důchodu po 30. září 2011**

	Stav v roce 2011	Navrhovaný stav
Maximální vyměřovací základ pro pojistné	600% PM	400 % PM
Rozhodné období	25 (30) let	Celoživotní
Základní výměra	2230 Kč (9% PM)	9 % PM
Zápočet za každý rok pojištění	1,5 %	1.5 %
1. Redukční hranice	11000 Kč (\approx 44%PM)	44 % PM
2. Redukční hranice	28200 Kč (\approx 114% PM)	400 % PM
Zápočet do 1. redukční hranice	100 %	100 %
Zápočet do 2. redukční hranice	30 %	26 %
Zápočet nad 2. redukční hranici	10%	0 %

Zdroj: Návrh zákona, kterým se mění zákon č.155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

Příloha č. 3
Nově navrhovaný důchodový věk

Rok narození	Důchodový věk činí u					
	mužů	žen s počtem vychovaných dětí				
		0	1	2	3 a 4	5 a více
1936	60r+2m	57r	56r	55r	54r	53r
1937	60r+4m	57r	56r	55r	54r	53r
1938	60r+6m	57r	56r	55r	54r	53r
1939	60r+8m	57r+4m	56r	55r	54r	53r
1940	60r+10m	57r+8m	56r+4m	55r	54r	53r
1941	61r	58r	56r+8m	55r+4m	54r	53r
1942	61r+2m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m	53r
1943	61r+4m	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m	53r+4m
1944	61r+6m	59r	57r+8m	56r+4m	55r	53r+8m
1945	61r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m	54r
1946	61r+10m	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m	54r+4m
1947	62r	60r	58r+8m	57r+4m	56r	54r+8m
1948	62r+2m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m	55r
1949	62r+4m	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m	55r+4m
1950	62r+6m	61r	59r+8m	58r+4m	57r	55r+8m
1951	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m	56r
1952	62r+10m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m	56r+4m
1953	63r	62r	60r+8m	59r+4m	58r	56r+8m
1954	63r+2m	62r+4m	61r	59r+8m	58r+4m	57r
1955	63r+4m	62r+8m	61r+4m	60r	58r+8m	57r+4m
1956	63r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+4m	59r	57r+8m
1957	63r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+4m	58r
1958	63r+10m	63r+10m	62r+8m	61r+2m	59r+8m	58r+4m
1959	64r	64r	63r+2m	61r+8m	60r+2m	58r+8m
1960	64r+2m	64r+2m	63r+8m	62r+2m	60r+8m	59r+2m
1961	64r+4m	64r+4m	64r+2m	62r+8m	61r+2m	59r+8m
1962	64r+6m	64r+6m	64r+6m	63r+2m	61r+8m	60r+2m
1963	64r+8m	64r+8m	64r+8m	63r+8m	62r+2m	60r+8m
1964	64r+10m	64+10m	64r+10m	64r+2m	62r+8m	61r+2m
1965	65r	65r	65r	64r+8m	63r+2m	61r+8m
1966	65r+2m	65r+2m	65r+2m	65r+2m	63r+8m	62r+2m
1967	65r+4m	65r+4m	65r+4m	65r+4m	64r+2m	62r+8m
1968	65r+6m	65r+6m	65r+6m	65r+6m	64r+8m	63r+2m
1969	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+8m	65r+2m	63+8m
1970	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+10m	65r+8m	64r+2m
1971	66r	66r	66r	66r	66r	64r+8m
1972	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	66r+2m	65r+2m
1973	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	66r+4m	65r+8m
1974	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+6m	66r+2m
1975	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m	66r+8m
1976	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m	66r+10m
1977	67r	67r	67r	67r	67r	67r

Zdroj: Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

DOTAZNÍK

Cílem tohoto dotazníku je zjistit názory občanů na plánovanou důchodovou reformu a připravované změny v důchodovém systému. Získané údaje budou použity pouze pro studijní účely při vypracování praktické části bakalářské práce studentky 3. ročníku Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. Dotazník je anonymní.

Křížkem, prosím, označte Vámi vybranou odpověď.

Pohlaví	muž		žena			
Věk	15-20	21-30	31-40	41-50	51-60	61 a více
Nejvyšší dosažené vzdělání	vyučen	SOU s maturitou	středoškolské		vysokoškolské	
Zaměstnání	studující	zaměstnanec	OSVČ	t.č. mateřská dovolená		důchodce

1. Jste přesvědčeni o nutnosti důchodové reformy ?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne Nevím

2. Jste dostatečně informováni o připravovaných změnách v důchodovém systému?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne

3. Zhoršila by připravovaná důchodové reforma Vaši životní úroveň?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne Nevím

4. Myslíte si, že bez přijetí důchodové reformy hrozí budoucím důchodcům chudoba?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne Nevím

5. Měl by si občan spořit na důchod sám a nespolehat jen na stát?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne Nevím

6. Souhlasíte se zavedením povinného spoření na důchod dnešních čtyřicátníků a mladší generace do soukromých penzijních fondů, tak jak je vládou navrhováno ?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne Nevím

7. Máte uzavřeno penzijního připojištění ? Pokud jste odpověděli „ano“, jaká je výše spořicí částky ?

Ano Ne Výše částky

8. Myslíte si, že současné vyplácené důchody jsou dostačující k zajištění důstojného života seniorů (průměrná výše starobního důchodu k 30.9.2010 byla 10 503 Kč) ?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne Nevím

9. Máte představu o tom, jaká bude výše Vašeho budoucího důchodu?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne

10. Požádali byste o předčasný starobní důchod i za zpřísněných podmínek, než které platí dosud?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne Nevím

11. Souhlasíte s dalším postupným zvyšováním důchodového věku ?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne Nevím

12. Jaký věk považujete za únosný pro odchod do důchodu?/vepište věk/

.....

13. Máte povědomí o tom, že po 30.9.2011 dojde ke změně způsobu výpočtu důchodů?

Ano Ne

14. Myslíte si, že je třeba zpřísnit podmínky pro nárok na výplatu vdovských a vdoveckých důchodů?

Ano Spíše ano Ne Spíše ne Nevím

Děkuji Vám za čas, který jste strávili vyplněním dotazníku.